

Årsredovisning 2014

Dnr 2015-1

Innehåll

Generaldirektörens förord	5
1 Inspektionen för socialförsäkringen	6
1.1 Inledning	6
1.2 Uppdrag och regeringens direktiv för verksamheten.....	6
1.3 Organisation	7
2 Tillsyn och granskning av socialförsäkringsområdet	8
2.1 Systemtillsyn	8
2.2 Effektivitetsgranskning	9
3 Resultatredovisning	11
3.1 Krav på rapportering.....	11
3.2 Samlat resultat och måluppfyllelse.....	11
3.3 Ekonomiskt resultat	12
3.4 Effekter av ISF:s verksamhet	14
4 Gemensamma prestationer.....	18
4.1 Föreläsningar m.m.....	18
4.2 Remisser	19
5 Övergripande granskningar	20
5.1 Återkravshandläggning på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten – styrning och tillämpning	20
5.2 Utvecklingen av socialförsäkringsförmåner sedan 1990-talet.....	21
5.3 Tjugo år av Socialförsäkringsnämnder - spelade den politiska sammansättningen roll?	21
5.4 Onödig efterfrågan inom Försäkringskassan och Skatteverket – metodutveckling och resultat från en studie av inkommande telefonsamtal	22
5.5 Socialförsäkringsmål i förvaltningsdomstolarna	22
5.6 Produktivitet och kvalitet vid Försäkringskassans lokala försäkringscenter.....	23
5.7 Vetenskapliga publiceringar	23
5.8 Kostnader	24
6 Förmåner till barn, familj och personer med funktionsnedsättning	25
6.1 Vad är normalt? – föräldraansvaret i assistansersättningen.....	25
6.2 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	26
6.3 Effekter av slumpmässiga kontroller på vab-uttaget.....	26
6.4 Assistansersättning och kommunala stöd till personer med funktionsnedsättning.....	27
6.5 Kommunernas kostnader för assistansverksamhet.....	27
6.6 Tillämpningen av lagstiftningen om graviditetspenning – en uppföljning	28

6.7	Försäkringskassan och mänskliga rättigheter	28
6.8	Vetenskapliga publiceringar	29
6.9	Kostnader	29
7	Ohälsorelaterade förmåner	31
7.1	Effekterna av handläggarnas attityder på sjukskrivningstiderna.....	31
7.2	Leder utredning av sjukskrivna till ökad återgång i arbetet?.....	32
7.3	Läkarintygens betydelse för sjukfrånvaron - en registerstudie av till Försäkringskassan inkomna läkarintyg	32
7.4	Sjukskrivna personers upplevelse av bemötande - från Försäkringskassan och hälso- och sjukvården	33
7.5	Rehabiliteringsgarantins effekter på hälsa och sjukfrånvaro	33
7.6	Förnyad utredning av sjukersättning	34
7.7	Vårdvalets effekter på sjukskrivningarna	34
7.8	Sjukfrånvaro över generationer	35
7.9	Sjukfrånvaro och psykiatriska diagnoser	35
7.10	Vetenskapliga publiceringar	36
7.11	Kostnader	36
8	Pensioner och ekonomisk trygghet vid ålderdom	38
8.1	Striktare sjukförsäkring och tidig ålderspensionering.....	38
8.2	Handläggningen av bostadstillägg – slutrapport.....	39
8.3	Hälsoeffekter av tidigarelagd pensionering.....	39
8.4	Val av traditionell försäkring eller fondförsäkring vid pensionering	40
8.5	Kostnader.....	40
9	Kompetens	42
9.1	Medarbetare	42
9.2	Bemanning	43
9.3	Kompetensutveckling	43
9.4	Arbetsmiljö och hälsa	44
9.5	Det interna arbetet i övrigt	45
10	Finansiell redovisning.....	47
10.1	Resultaträkning	47
10.2	Balansräkning	48
10.3	Redovisning mot anslag.....	50
10.4	Tilläggsupplysningar	51
10.5	Noter	53
11	Sammanställning över väsentliga uppgifter.....	57

Generaldirektörens förord

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) överlämnar härmed årsredovisningen avseende verksamhetsår 2014. Under året har 27 rapporter, 2 working paper, 1 arbetsrapport och 3 skrivelser publicerats. ISF har också lämnat 17 remissyttranden och fått 7 vetenskapliga artiklar publicerade.

Enligt myndighetens instruktion ska ISF bidra till att värna rättssäkerhet och effektivitet i socialförsäkringssystemet genom att bedriva systemtillsyn och effektivitetsgranskning, en allmänt hållen anvisning som måste utvecklas och preciseras. Det årliga konkreta uttrycket för denna precisering är den granskningsplan som lämnades till regeringen i början av februari 2014 och som innehåller 36 projekt.

Sedan ISF startade 2009 har verksamheten fokuserats på att producera och leverera policyrelevanta rapporter och andra underlag till regeringen. Som framgår av den årliga rapporten har inspektionen under de tre senaste åren lämnat 66 rapporter till regeringen vid sidan om arbetsrapporter, working paper, skrivelser och vetenskapliga artiklar, som sammantaget uppgår till 36 stycken. Drygt hälften av de rapporter som inspektionen har lämnat under treårsperioden har behandlat systemtillsyn, och något mindre än hälften har handlat om effektivitetsgranskning. Arbetet spänner över ett brett spektrum, där ohälsorelaterade frågor dominerar.

Erfarenheterna från det senaste året har varit genomgående goda och skapar fortsatt höga förväntningar inför framtiden.

Stockholm i februari 2015

Per Molander

1 Inspektionen för socialförsäkringen

1.1 Inledning

Årsredovisningens disposition

Årsredovisningen består av ett inledande avsnitt som beskriver myndighetens uppdrag på en övergripande nivå. I avsnittet preciseras också de olika typer av granskningar som ryms inom uppdragets två huvudgrenar. Därefter följer resultatredovisningen, som beskrivs närmare nedan. Årsredovisningen avslutas med den finansiella redovisningen och en sammanställning över väsentliga uppgifter.

Resultatredovisningens disposition

Resultatredovisningen inleds med en samlad redovisning av resultatet och en bedömning av måluppfyllelsen. Därefter uttrycks resultatet i kostnader och intäkter över tid per verksamhetsområde. Rapporterna indelas i huvudkategorierna systemtillsyn och effektivitetsgranskning. En redovisning av de effekter som ISF:s rapporter haft görs också.

Resultatredovisningen fortsätter med en återrapportering av resultatet per verksamhetsområde med volymer och kostnader för prestationerna. Resultatredovisningen avslutas med en beskrivning av kompetensförsörjningsarbetet och det interna arbetet i övrigt.

1.2 Uppdrag och regeringens direktiv för verksamheten

ISF:s uppdrag är enligt 1 § förordningen (2009:602) med instruktion för Inspektionen för socialförsäkringen att genom systemtillsyn och effektivitetsgranskning värna rättssäkerheten och effektiviteten inom socialförsäkringsområdet. ISF ska enligt 2 § i instruktionen utöva systemtillsyn över och effektivitetsgranskning av den verksamhet som bedrivs av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten i de delar som inte står under Finansinspektionens tillsyn och Skatteverket i de delar som avser beslut om pensionsgrundande inkomst.

ISF får vidare enligt 3 § i instruktionen utöva systemtillsyn över och utföra effektivitetsgranskning av verksamheter som gränsar till socialförsäkringsområdet och av samverkansinsatser som har anknytning till socialförsäkringsområdet.

1.3 Organisation

ISF är en enrådighetsmyndighet som leds av en generaldirektör. Myndigheten har ett insynsråd som består av 5 ledamöter vid sidan av generaldirektören, som är ordförande: Ulrik von Essen, professor, Ann-Catrin Lofvars, landstingsråd (till och med den 8 oktober 2014), Eskil Wadensjö, professor, Irene Wennemo, fil. dr (till och med den 29 oktober 2014) och Solweig Zander, riksdagsledamot.

Verksamheten är under generaldirektören organiserad i en matris med fyra enheter och fyra kompetensområden. De tre sakenheterna är enheten för barn-, familje- och handikappfrågor, enheten för sjukförmåner och enheten för pensioner och övergripande studier. Myndigheten har även en administrativ enhet.

ISF har följande kompetensområden: ekonomisk styrning, utvärderings- och forskningsmetodik, juridik samt medicin. Kompetensområdescheferna har ett övergripande ansvar för att säkerställa att myndighetens tillsyns- och granskningsverksamhet svarar mot högt ställda metod- och kvalitetskrav.

Inspektionen har också inrättat ett medicinskt råd. Det medicinska rådets roll är rådgivande och kvalitetssäkrande. Ledamöterna ska på olika sätt bidra till att bevaka medicinska aspekter i verksamheten och kvalitetssäkra arbetet i inspektionens projekt. Rådet består av högst 6 externa ledamöter med klinisk och vetenskaplig kompetens. I rådet ingår Stefan Agewall, professor, Kristian Borg, professor, Lisa Ekselius, professor, Lars-Erik Strender, professor, Kjell Torén, professor, och Eva Vingård, professor.

2 Tillsyn och granskning av socialförsäkringsområdet

ISF:s verksamhet har två huvudgrenar: systemtillsyn och effektivitetsgranskning. Med någon förenkling kan man säga att systemtillsyn i huvudsak är inriktad på rättssäkerhet, medan effektivitetsgranskning fokuserar på effektiviteten hos den granskade verksamheten. I praktiken går rättssäkerhets- och effektivitetsaspekter i varandra, och en typisk granskning innehåller därför både tillsyns- och effektivitetsrelaterade inslag. Tillsynsgranskningar kan ge uppslag till effektivitetsgranskningar och vice versa. Det är därför av stort värde att båda typerna av verksamhet bedrivs inom samma myndighet.

2.1 Systemtillsyn

Med *systemtillsyn* avses enligt 1 § myndighetens instruktion granskning av om tillsynsobjektets egna system för styrning och kontroll säkerställer en korrekt och enhetlig tillämpning av det regelverk som tillsynsobjektet ska tillämpa.

Fokuseringen på system är väsentlig. Det innebär att det inte ingår i ISF:s uppdrag att granska enskilda ärenden och yttra sig över dessa. Däremot baseras granskningar av huruvida tillsynsobjekten uppfyller de krav som ställs i lagar och förordningar ofta på granskningar av ett större antal enskilda ärenden, eftersom korrekt handläggning i det enskilda ärendet är det slutgiltiga kriteriet på att handläggningen är rättssäker.

Konkret kan granskningen också inriktas på arbetsrutiner, handledningar, it-stöd, utbildningsmaterial och liknande. Men det är först genom granskningen av ärenden som det går att fastställa om styrinstrumenten fungerar som avsett.

Rättssäkerhet omfattar ett flertal olika aspekter, såsom lagenlighet, förutsebarhet och likformighet. En grundlig belysning av rättssäkerheten kräver därför att man kombinerar olika analysansatser och utnyttjar flera informationskällor, såsom akter, registerdata, styrdokument och intervjuer.

Träffsäkerhet – rättssäkerhetsaspekten

Med träffsäkerhet avses att utbetalningar av förmåner ska nå dem som är berättigade inom rimlig tid, med rätt belopp och i möjligaste mån också oberoende av vem som fattar beslutet. Att administrationen leder till hög träffsäkerhet är en fråga om regelefterlevnad och därmed något som bör granskas genom tillsyn, men det är också en fråga om effektivitet. Det kan exempelvis gälla eventuella brister i likformigheten i handläggningen eller

långa väntetider. Flera förändringar som har genomförts på senare år har motiverats av en vilja att minska en variation i beslutsfattandet som har varit svår att förklara. Det är viktigt att ta reda på om detta också har uppnåtts.

Träffsäkerhet – felaktiga utbetalningar

Åtgärder mot felaktiga utbetalningar hänger nära samman med rättssäkerheten. På samma sätt som den ansvariga myndigheten har att säkerställa att betalningar når berättigade mottagare ska den se till att utbetalningar inte sker till personer som inte är berättigade till förmånen i fråga. Vissa åtgärder för att förhindra felaktiga utbetalningar bygger på kontroll före utbetalningar och andra på kontroll efter. Båda kategorierna behövs, men avvägningen dem emellan kräver en noggrann analys. När resurserna för kontroll är dimensionerade, återstår att avgöra hur de ska utnyttjas för att kontrollen ska bli så effektiv som möjligt.

2.2 Effektivitetsgranskning

Med *effektivitetsgranskning* avses enligt 1 § myndighetens instruktion granskning av om tillsynsobjektets verksamhet fungerar effektivt med utgångspunkt i det statliga åtagandet. Begreppet *effektivitet* har i detta sammanhang flera innebörder, vilka kräver olika ansatser och metoder i granskningen.

Effektivitet kan definieras på olika nivåer: utöver den redan nämnda träffsäkerheten hos transfereringarna ska granskning ske av den administrativa effektiviteten och effektiviteten i relation till det offentliga åtagandet, sådant det har definierats i de politiska beslut som ligger till grund för de granskade förmånssystemen.

Administrativ effektivitet

Administrativ effektivitet är den snävast definierade formen av effektivitet. Typiska frågor inom detta område kan vara vad en viss förmån kostar att administrera, om hanteringskostnaden skiljer sig mellan olika kontor som hanterar den och om de administrativa kostnaderna kan minskas utan att kvaliteten blir lidande. Andra aspekter av den administrativa effektiviteten är hur ärendehantering inom den ansvariga myndigheten är organiserad och hur beslutsstödet för handläggarna är utformat. Kvalitetsaspekter måste beaktas, eftersom en ambition att hålla nere handläggningstider annars riskerar att påverka kvaliteten i besluten negativt.

Effektutvärdering

Effektutvärderingen är ett viktigt led i effektivitetsgranskningen. En viss transfereringsverksamhet kan vara både administrativt effektiv och träffsäker men ändå brista i effektivitet. Definitionen av effektivitetsgranskning i ISF:s instruktion tar sin utgångspunkt i det offentliga åtagandet. Detta åtagande avser de effekter som uppnås när transfereringar och andra åtgärder når olika kategorier av mottagare, som barnfamiljer, personer med funktionsnedsättning och långtidssjukskrivna. Medborgarperspektivet blir här centralt. Analysen av effekterna på denna nivå blir ofta tekniskt komplicerad och har inte sällan betydande forskningsinslag.

Att avsedda effekter inte uppnås kan bero på brister i förmånssystemets utformning eller omvärldsförändringar men också på samverkan med andra system som påverkar mottagarnas incitament eller på brister i implementeringen. Sammantaget innebär detta att effektutvärderingar ofta genomförs i samspel med granskningar inriktade på tillsyn och administrativ effektivitet.

3 Resultatredovisning

3.1 Krav på rapportering

I enlighet med 12 § i myndighetens instruktion ska ISF senast den 1 februari varje år lämna en tillsyns- och granskningsplan, som anger den huvudsakliga inriktningen på granskningsverksamheten för året.

Granskningsplanen för år 2014¹ innehöll sammanlagt 36 granskningar som avsågs bli rapporterade eller startade under året. Granskningarnas syfte och de frågor som de avsåg att besvara samt planerad tidpunkt för avrapportering angavs också. Granskningsplanen för år 2015² som lämnades nyligen innehåller sammanlagt 29 granskningar som avses att starta eller rapporteras under året.

I enlighet med 13 § i myndighetens instruktion ska inspektionen varje år, i samband med årsredovisningen, lämna en årlig rapport som samlar de viktigaste iakttagelserna vid systemtillsynen och effektivitetsgranskningen under det gångna verksamhetsåret.

Den årliga rapporten för 2014 innehåller en sammanställning över de tre senaste åren 2012-2014 och en beskrivning av resultatet av verksamheten under 2014. Efter en inledande översikt följer en indelning i de båda huvudbegrepp som är styrande för ISF:s verksamhet, rättssäkerhet och effektivitet. Rättsäkerhetsområdet behandlar frågor om korrekta beslut, likformighet och felaktiga utbetalningar. Effektivitetsområdet beskrivs ur perspektiven administrativ effektivitet och politikens effektivitet. Därefter följer ett avsnitt om några generella frågor. Ett försök att bedöma effekter av ISF:s verksamhet redovisas sedan och rapporten avslutas med några generella observationer och en framåtblick. Den årliga rapporten lämnas till regeringen i samband med årsredovisningen i februari 2015.³

3.2 Samlat resultat och måluppfyllelse

Inspektionen bedömer att årets produktionsresultat är mycket bra. Under år 2014 lämnades 27 rapporter till regeringen. Det kan jämföras med 21 rapporter⁴ under 2013 och 18 rapporter under 2012. Ökningen beror delvis på att ett antal fleråriga projekt har avslutats under året. ISF upplever att intresset för rapporterna generellt sett är stort och att iakttagelser och rekommendationer används som underlag till förbättringar inom socialförsäkringsområdet (se vidare under avsnitt 3.4 om effekter).

Av de rapporter som lämnades 2014 ligger 14 huvudsakligen inom området systemtillsyn och 12 inom effektivitetsgranskning (den årliga rapporten

¹ Dnr 2014-11.

² Dnr 2015-6.

³ ISF rapport 2015:1, dnr 2015-23.

⁴ Inklusive en rapport till socialförsäkringsutredningen.

ingår inte). ISF har också publicerat 1 arbetsrapport, 3 skrivelser och 2 working paper på den externa webbplatsen under året. Under året har dessutom 7 vetenskapliga artiklar blivit publicerade, vilket ISF ser som en del av kvalitetssäkringen av arbetet i vissa projekt.

ISF har beslutat att förskjuta tiden för rapportering för 4 granskningar i förhållande till den ursprungliga tidpunkten som angavs i granskningsplanen för år 2014 (se vidare under respektive verksamhet). Resterande granskningar har startats eller avslutats i enlighet med granskningsplanen.

3.3 Ekonomiskt resultat

ISF:s verksamhet finansieras i stort sett genom anslag, medan intäkter av avgifter, bidrag och finansiella intäkter är marginella. 75 procent av kostnaderna avser personalkostnader, 15 procent är övriga driftskostnader, 8 procent avser kostnader för lokaler och 2 procent är finansiella kostnader och avskrivningar.

Tabell 1 Kostnader och intäkter per verksamhet

Per verksamhet, tkr	2014	2013	2012
<i>Övergripande verksamhet*</i>			
Intäkter	14 550	16 548	16 231
Kostnader	14 550	16 548	16 231
<i>Förmåner till barn, familj och personer med funktionsnedsättning</i>			
Intäkter	17 211	12 673	9 725
Kostnader	17 211	12 673	9 725
<i>Ohälsorelaterade förmåner</i>			
Intäkter	18 126	23 460	23 433
Kostnader	18 126	23 460	23 433
<i>Pensioner och ekonomisk trygghet vid ålderdom</i>			
Intäkter	11 336	10 878	9 784
Kostnader	11 336	10 878	9 784
<i>Totalt</i>			
Intäkter	61 223	63 559	59 173
Kostnader	61 223	63 559	59 173

Övriga intäkter (intäkter av avgifter, intäkter av bidrag och finansiella intäkter) är nettoredovisade och har minskat kostnaderna, de uppgår totalt till 44 000 kronor eller knappt 0,07 procent av de totala intäkterna. I jämförelsetalen 2012 omfattar intäkterna både intäkter av anslag och anslagsmedel som använts för att finansiera bidrag som redovisas i transfereringsavsnittet i resultaträkningen. 2014 avser transfereringsavsnittet ett bidrag som är finansierat med medel från Vinnova.

* Området omfattar kostnader och intäkter för gemensamma prestationer och övergripande granskningar.

30 procent av kostnaderna och intäkterna avser ohälsorelaterade förmåner, vilket därmed utgör det resursmässigt mest krävande området. De två

mindre verksamhetsområdena förmåner till barn, familj och personer med funktionsnedsättning omfattar 28 procent av inspektionens verksamhet respektive 18 procent för området pensioner och ekonomisk trygghet vid ålderdom. De resterande 24 procenten avser övergripande verksamhet, som omfattar rapporter som inte kan hänföras till någon särskild grupp av förmåner inom socialförsäkringen eller som omfattar socialförsäkringen som helhet och dess gränsområden.

Kostnaderna inom barn- och familjeområdet har ökat med drygt 35 procent och är det område som har ökat mest i omfattning jämfört med föregående år. Det beror på att inspektionen har fler pågående projekt inom det området och att den sammanlagda arbetstiden därmed har ökat.

Kostnaderna inom ohälsområdet har minskat med drygt 22 procent och det beror på lägre konsultkostnader och färre pågående projekt.

ISF:s slutprestationer och fördelning av gemensamma kostnader

Inom området övergripande verksamhet är myndighetens slutprestationer konferenser, föreläsningar och besvarade remisser. De övergripande granskningar som rapporterats till regeringen är också slutprestationer. Andra prestationer är den arbetsrapport, de skrivelser och de vetenskapliga artiklar som publicerats.

Inom de andra tre områdena är myndighetens slutprestationer de rapporter som lämnats till regeringen under året. Andra prestationer är de working paper, den skrivelse och de vetenskapliga artiklar som blivit publicerade.

En restlös fördelning av de gemensamma kostnaderna har gjorts till myndighetens slutprestationer. ISF redovisar de enskilda slutprestationernas totala kostnad. I den redovisade kostnaden för slutprestationen kan en eller flera rapporter ingå liksom arbetsrapporter, working paper, vetenskapliga artiklar och skrivelser som lämnats inom ramen för ett projekt, det vill säga flera sorters prestationer kan ingå i en slutprestation. Vissa projekt bedrivs över flera verksamhetsår och i den totala kostnaden inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförliga till slutprestationen.

I de fall inspektionen publicerar arbetsrapporter, working paper och skrivelser eller om en vetenskaplig artikel blir publicerad efter det att slutprestationen har redovisats i årsredovisningen, bokförs kostnaderna för nedlagd tid som gemensamma kostnader för det aktuella området.

Genomsnittskostnader och att jämföra kostnader för rapporter

Den genomsnittliga kostnaden per rapport uppgick till 2,3 miljoner kronor under 2014, vilket är lägre än de båda föregående åren. Det beror på att de totala kostnaderna för verksamheten har minskat i jämförelse med 2013 samtidigt som antalet rapporter som lämnats till regeringen under året har ökat.

Tabell 2 Genomsnittskostnader för ISF:s rapporter

Genomsnittskostnad, tkr	2014	2013	2012
Antal rapporter	27	21	18
Genomsnittskostnad per rapport	2 268	3 027	3 287

Genomsnittskostnaden är beräknad som den totala kostnaden för året, se tabell 1, i förhållande till antalet lämnade rapporter under året.

ISF:s projekt varierar i längd och när det gäller vilken kompetens och vilka övriga resurser som krävs för att genomföra dem. Det är variabler som direkt påverkar kostnaden för den rapport eller de rapporter som lämnas till regeringen. Genomsnittskostnaden ovan eller den som redovisas inom ett område ger därmed inte något svar på frågan om ISF har blivit mer eller mindre effektiv, vilket man bör ha i åtanke vid jämförelser mellan enskilda rapporter eller när man jämför genomsnittskostnaden mellan olika år eller områden. Baserat på de tre senaste årens verksamhet kan inspektionen konstatera att rapporterna vanligen varierar i kostnad mellan 1 och 3 miljoner kronor. Mer omfattande rapporter har en större spridning mellan 4 och 9 miljoner kronor.

3.4 Effekter av ISF:s verksamhet

ISF ska enligt regleringsbrevet för 2014 bedöma vilken betydelse ISF:s granskningar har haft för socialförsäkringsadministrationens effektivitet, rättsäkerhet och för medborgarnas tilltro till socialförsäkringarna. Uppgiften reser ett antal svåra metodfrågor – väsentligen desamma som en normal utvärderingsfråga ger upphov till. Effekterna av en verksamhet är i abstrakt mening skillnaden mellan den faktiska utvecklingen och den som skulle ha ägt rum om myndigheten inte hade funnits (den kontrafaktiska utvecklingen). Eftersom historien inte kan upprepas utan myndigheten i fråga, krävs någon annan ansats. Metoder som klinisk prövning eller kvasi-experimentell uppläggning är av naturliga orsaker inte tillämpliga på ett problem som detta. Vad som återstår är en situationsanpassad diskussion av myndighetens prestationer och åtgärder inom andra delar av socialförsäkringsadministrationen som på ett eller annat sätt kan knytas till dessa.

För myndigheter med övervakande eller förebyggande uppgifter finns ett särskilt problem. Själva myndighetens existens har effekter på beteendet hos dem som är föremål för det förebyggande arbetet, granskningen eller utvärderingen.

Ett annat problem vid analys av effekter är valet av tidsperspektiv. Vissa åtgärder som förändrade rutiner inom en myndighet kan vidtas snabbt, medan förändrad lagstiftning av naturliga orsaker tar längre tid. Detta talar för ett relativt långt tidsperspektiv i analysen. För ISF, som inledde sin verksamhet den 1 juli 2009, är detta ännu svårt. Det innebär att den genomgång som görs i det följande är att betrakta som preliminär.

ISF saknar underlag för att bedöma vilken betydelse myndighetens granskningar har för medborgarnas tilltro till socialförsäkringen.

Rättssäkerhet

ISF:s rapport *Graviditetspenning och sjukskrivning vid graviditet*⁵ har fortsatt leda till fler effekter. ISF konstaterade i sin uppföljning under 2014 att lagen nu tillämpas mer generöst och att beslutsmotiveringarna förbättrats.⁶ Fortfarande bedöms dock tillämpningen i förhållandena till förarbetena vara för snäv. Det finns enligt ISF:s bedömning skäl att se över lagen.

I sitt svar på ISF rapport om bemötande av sjukskrivna⁷ konstaterar Försäkringskassan att de som nekas sjukpenning ofta inte förstår vad som menas i besluten eller inte känner sig bemötta på ett tillfredsställande sätt. Försäkringskassan har därför tagit fram en utbildning som heter "Att skriva bättre".

ISF konstaterade i rapporten *Förnyad utredning av sjukersättning*⁸ att utredning inte görs i den utsträckning som lagen kräver och att dokumentationen i ärendet ibland brister. Försäkringskassan aviserar i sitt svar arbete med att förbättra dokumentationen under hösten 2014 men anför samtidigt reservationer mot själva bestämmelsen.⁹

Föräldraansvaret i assistansersättningen analyserades av ISF i rapporten *Vad är normalt?*¹⁰ Försäkringskassan konstaterar i sitt svar att myndigheternas bedömningar i mycket stämmer överens.¹¹ Man hänvisar också till pågående arbete med syfte att minska variationen i bedömningarna av vad föräldraansvaret innebär. I svaret på ett regeringsuppdrag inom området¹² lägger Försäkringskassan förslag som syftar till att göra det tydligt vilken medicinsk information Försäkringskassan behöver för att kunna bedöma hjälpbehovet och rätten till assistansersättning. Förslagen syftar även till att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan hälso- och sjukvården och Försäkringskassan.

I slutrapporten om handläggningen av bostadstillägg¹³ har ISF lyft fram ett antal problem i den nuvarande handläggningen, som Försäkringskassan kommenterar i sitt svar.¹⁴ Beträffande bolån tas ingen hänsyn till amorteringar och lånebeloppet utreds sällan, vilket Försäkringskassan avser att se över. Möjligheten att få bostadstillägg från en tidigare tidpunkt har inte utretts, vilket framgent ska ske. Vidare har avslag ibland skett på grund av ofullständigt underlag och Försäkringskassan avser att försöka öka förståelsen för vilka uppgifter som efterfrågas. Pensionsmyndigheten å sin sida lägger i sin strategiska plan för år 2015 stor vikt vid att komma till rätta med problemen inom bostadstillägget.

ISF har i ett större projekt kartlagt attityder hos Försäkringskassans handläggare till bland annat regelverket och analyserat effekterna av dessa attityder på beslutsfattandet.¹⁵ Försäkringskassan konstaterar i sitt svar att

⁵ *Graviditetspenning och sjukpenning vid graviditet – tillämpningen av lagstiftningen*, ISF rapport 2011:16.

⁶ ISF rapport 2014:25, dnr 2013-89.

⁷ Försäkringskassans svar på ISF rapport 2014:9 *Sjukskrivna personers upplevelse av bemötande från Försäkringskassan och hälso- och sjukvården*. Dnr 27779-2014, 2014-07-17.

⁸ ISF rapport 2014:13, dnr 2013-147.

⁹ Dnr 029637-2014.

¹⁰ ISF rapport 2014:6, dnr 2012-161.

¹¹ Dnr 020700-2014, 2014-06-13.

¹² Regeringsbeslut S2013/3415/FST, S2014/398/FST (delvis), 2014-01-16; Försäkringskassan dnr 002628-2014.

¹³ ISF rapport 2014:14, dnr 2011-100.

¹⁴ Dnr 030178-2014, 2014-08-29.

¹⁵ Senast i ISF rapport 2014:1, dnr 2010-137.

någon liknande analys inte tidigare har gjorts och bedömer att den kommer att bli ett värdefullt underlag för det fortsatta utvecklingsarbetet.¹⁶

I en rapport om återkravshandläggning på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten¹⁷ identifierade ISF ett antal områden för förbättring – styrning och organisering av återkravsverksamheten, tillämpning av bestämmelserna och analys av orsaker till de felaktiga utbetalningarna. Försäkringskassan hänvisar i sitt svar till pågående arbete med att höja kvaliteten på besluten, på uppföljningen av kvaliteten och på tillämpningen av återkravsbestämmelserna.¹⁸ Även Pensionsmyndigheten pekar i sitt svar på pågående arbete kring de problem ISF tagit upp men lyfter samtidigt fram några principiella frågor som rapporten belyser och som behöver åtgärdas, så att det inte blir omotiverade skillnader i tillämpningen mellan olika myndigheter.¹⁹ ISF kan vidare konstatera att Pensionsmyndigheten i sin strategiska plan också angett särskilda satsningar under 2015 för att komma till rätta med problem inom återkrav. Likaså tas detta upp i regleringsbrevet för Pensionsmyndigheten för 2015.

Effektivitet

Projektet om onödig efterfrågan har påverkat både Försäkringskassan och andra offentliga aktörer. Det kan konstateras att Försäkringskassan i sin verksamhetsplan för 2015 lyft onödig efterfrågan som ett prioriterat område. Vidare har man inom myndigheten, förutom de mätningar som gjordes i studien, själv genomfört mätningar av onödig efterfrågan enligt den metod som utvecklats inom ramen för projektet och har också visat intresse för att gå vidare med metoden för hur data kan samlas på servicekontoren.

En bredare spridning av kunskapsutvecklingen i projektet har skett i och med att det har inspirerat delar av boken *Tjänstelogik för offentlig förvaltning*, som forskarna gav ut under hösten. Detsamma gäller genom att projektet presenterades under rubriken "Tjänstelogik och onödig efterfrågan" på ESV-dagen 2014, berördes i en presentation av Regeringskansliets utvecklingsprogram för styrning och presenteras vid ytterligare ett seminarium på ESV med anledning av ett regeringsuppdrag kring effektivisering i statsförvaltningen.

I rapporten *Vårdvalets effekter på sjukskrivningar*²⁰ visades att införandet av vårdval har haft oönskade effekter på både antalet sjukskrivningar och sjukskrivningarnas längd. Regeringen hänvisade till detta i propositionen 2014/15:15 om upphävande av krav på vårdvalssystem i primärvården.²¹ Propositionen vann dock inte anslutning hos riksdagsmajoriteten. Regeringen har annonserat att man avser att återkomma i frågan.

Institutionella förändringar

ISF har på regeringens uppdrag analyserat det allmänna ombudet för socialförsäkringen.²² En likformig och rättvis rättstillämpning inom socialförsäkringen är av central betydelse för legitimiteten för Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens verksamhet. Det allmänna ombudets

¹⁶ Dnr 004267-2014, 2014-03-02.

¹⁷ ISF rapport 2014:3, dnr 2012-186.

¹⁸ Dnr 008971-2014, 2014-04-04.

¹⁹ Dnr 2014-78, 2014-04-03.

²⁰ ISF rapport 2014:17, dnr 2013-48.

²¹ Upphävande av kravet på vårdvalssystem i primärvården. Prop. 2014/15:15.

²² *Ett förstärkt allmänt ombud för socialförsäkringen*, ISF rapport 2012:11.

huvuduppgift är att överklaga myndigheternas beslut i syfte att få fram vägledande domstolsavgöranden. ISF:s huvudsakliga slutsats var att det allmänna ombudet ska behålla sin nuvarande huvuduppgift. Det allmänna ombudet behöver dock stärkas i sin nuvarande funktion och bli självständigare, effektivare och tydligare. ISF föreslog därför att det allmänna ombudet organiseras i en egen myndighet. I ett tilläggsdirektiv till utredningen om tillsyn inom socialförsäkringsområdet²³ beslutade regeringen i mars 2014 att ge utredaren i uppdrag att även överväga hur det allmänna ombudet för socialförsäkringen kan ges bättre förutsättningar för att kunna fullgöra sitt uppdrag.

Riksdagens och regeringens användning av ISF:s rapporter

I riksdagen förekommer referenser till ISF i motioner och utskottsyttanden. Regeringen har utnyttjat ISF:s rapporter som underlag i arbetet med propositioner. I budgetpropositionen för 2015 refereras till rapporter och yttranden från inspektionen 27 gånger. Totalt har ISF registrerats i riksdags- och regeringstryck 33 gånger under 2014, 78 gånger under 2013 och 40 gånger under 2012.

I augusti 2013 uttryckte Socialförsäkringsutskottet ett önskemål att ISF framgent ska presentera alla sina rapporter i utskottet. Under 2014 har det skett vid 5 tillfällen och under 2013 skedde detta vid 2 tillfällen. Även Socialutskottet har uttryckt önskemål om presentation av rapporter som faller inom utskottets ansvarsområde (assistans till personer med funktionsnedsättning).

ISF:s rapporter har använts i kommentarerna till socialförsäkringsbalken²⁴. Sammanlagt 44 av ISF:s rapporter har utnyttjats.

Den offentliga debatten

En del av effekterna av ISF:s arbete uppkommer indirekt genom spridning av resultaten via massmedia och den efterföljande diskussionen i olika sammanhang. Massmedierapporteringen kring ISF:s rapporter följs via ett medieanalysföretag. Här registreras omnämningen i dagspress, etermedia i den mån det resulterar i notiser på etermedieföretagens webbsidor, tidskrifter, pressmeddelanden m.m. Totalt registrerades 989 omnämningen 2014, 962 omnämningen 2013 och 805 omnämningen under 2012.

Under 2014 har även flöden i sociala medier följts med hjälp av verktyget för omvärldsbevakning. Totalt har ISF:s rapporter resulterat i 229 delningar eller kommentarer på Facebook, Twitter, Flashback och You Tube.

²³ S 2013:10.

²⁴ Hessmark, L.-G. m.fl. (2013): *Socialförsäkringsbalken: en kommentar*. Norstedts, Stockholm.

4 Gemensamma prestationer

4.1 Föreläsningar m.m.

Under året har generaldirektör Per Molander deltagit i bland annat följande arrangemang:

- presenterat ISF:s rapporter hos Socialförsäkringsutskottet
- tagit emot en fransk delegation och informerat om ISF:s verksamhet
- medverkat i ett seminarium med delar av Socialdepartementet vid Sättra Bruk, där han föreläst om utmaningar i socialförsäkringen
- medverkat i en referensgrupp för Cocops²⁵ som anordnats av Statskontoret
- medverkat vid den Förvaltningspolitiska dagen anordnad av Statskontoret
- medverkat i arbetet med Statskontorets antologi om förändring i förvaltningspolitiken
- föreläst om effektivisering och omprövning av statlig verksamhet vid Statskontoret
- medverkat vid seminarium om politiska beslut och uppföljande åtgärder vid regeringskansliet
- föreläst om beslutsordning vid riksdagsbeslut hos Studieförbundet Näringsliv och Samhälle
- varit ledamot i Sieps insynsråd

En medarbetare har presenterat working paper *Early retirement and post-retirement health*²⁶ på två konferenser, dels på Nationell konferens i nationalekonomi 2014 som anordnades av Umeå universitet i september, dels på 5th Joint IZA/IFAU Conference on Labor Market Policy Evaluation i Uppsala i oktober.

Två medarbetare har föreläst på kursen *Vidareutbildning i försäkringsmedicin* vid Karolinska Institutet i maj.

Två medarbetare har närvarat vid Arbetsgivarföreningen KFO²⁷ och LSS-dagarna²⁸ och presenterat rapporten *Assistansersättning och kommunala stöd till personer med funktionsnedsättning*²⁹.

²⁵ Det EU-ledda projektet *Coordinating for Cohesion in the Public Sector of the Future*.

²⁶ ISF Working paper 2014:1, dnr 2013-150.

²⁷ Arbetsgivarföreningen för kooperativa och idéburna företag och organisationer.

²⁸ LSS är Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

²⁹ ISF rapport 2014:19, dnr 2012-177.

Tabell 3 Kostnader för föreläsningar

Kostnad, tkr	2014	2013	2012
Föreläsningar	123	323	233

Den totala kostnaden för föreläsningar uppgick till 123 000 kronor, vilket är lägre än 2013. Det beror främst på att ISF har lagt mindre tid 2014 på att delta vid föreläsningar. Styckkostnader återges inte, då antalet föreläsningar är svårt att mäta. Uppgift om styckkostnad riskerar därmed att inte ge en relevant bild.

4.2 Remisser

Under året har inspektionen besvarat 17 remisser. ISF har bland annat yttrat sig över remisser som har handlat om unga som varken arbetar eller studerar³⁰, pensionärers och förtroendevaldas ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen³¹, överskudsättning i kreditsamhället³², ersättning för höga sjuklönekostnader³³, en mer korrekt beräkning av pensionsrätter vid balansering³⁴, förändrad assistansersättning – en översyn av ersättnings-systemet³⁵, regelförenklingar inom pensionsförmåner³⁶, åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten³⁷ och ökat stöd för underhållsreglering³⁸.

Styckkostnaden för remisser var 36 000 kronor, vilket är 3 000 kronor högre än föregående år.

Tabell 4 Kostnader per styck för remisser

Kostnad per remiss, tkr	2014	2013	2012
Antal besvarade remisser	17	21	23
Kostnad per styck	36	33	36

³⁰ SOU 2013:74.

³¹ SOU 2013:64.

³² SOU 2013:78.

³³ S2014/3552/SF.

³⁴ S2014/3510/SF.

³⁵ SOU 2014:9.

³⁶ S2013/9137/SF.

³⁷ SOU 2014:16.

³⁸ Ds 2014:27.

5 Övergripande granskningar

Under året har ISF lämnat 6 rapporter och 2 skrivelser till regeringen, publicerat 1 arbetsrapport och har fått 2 vetenskapliga artiklar publicerade som behandlar övergripande frågor.

5.1 Återkravshandläggning på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten – styrning och tillämpning

ISF har granskat Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens styrning och tillämpning i återkravshandläggningen. Återkravsverksamheten inom båda myndigheterna har haft problem med långa handläggningstider och kvaliteten i besluten.

Generellt gäller att återkrav kan skapa svårigheter för de försäkrade, särskilt för ekonomiskt utsatta grupper. Båda myndigheterna har infört beloppsgränser under vilka återkrav normalt inte sker. Denna åtgärd saknar lagstöd och riskerar att leda till missbruk.

Målet att minska antalet återkravsutredningar bör uppnås genom att färre felutbetalningar görs. För att kunna hitta verkningsfulla åtgärder behöver myndigheterna öka sin kunskap om vad som orsakar felen. Detta görs genom mer heltäckande statistik samt mer systematisk återkoppling och användning av den information som framkommer i återkravshandläggningen. Arbetet med att minska antalet felaktiga utbetalningar bidrar också till legitimitet för socialförsäkringen och förtroende för myndigheterna.

ISF har också lämnat en skrivelse om återkrav i assistansersättning till regeringen. Slutsatsen är att det är positivt att Försäkringskassan avser att införa efterskottsbetalning av ersättningen. En efterskottsbetalning bör medföra ökade förutsättningar för en förenklad och mer transparent administration av assistansersättning.

Rapporten³⁹ lämnades till regeringen i februari och skrivelsen⁴⁰ lämnades i juni 2014.

³⁹ ISF rapport 2014:3, dnr 2012-186.

⁴⁰ ISF skrivelse, dnr 2014-56. Avser projektet *Återkrav i assistansersättningen* i granskningsplanen för 2014, som rapporteras inom ramen för ISF rapport 2014:3.

5.2 Utvecklingen av socialförsäkringsförmåner sedan 1990-talet

ISF har analyserat hur de nominella och reala nivåerna av olika socialförsäkringsförmåner har utvecklats sedan 1990-talet. De förmåner som analyseras omfattar både förmåner som är riktade till familjer med barn och generella förmåner. Grunden i stora delar av den svenska socialförsäkringen har varit att ersättningsnivån ska vara direkt proportionell mot den tidigare inkomsten. Värdet av socialförsäkringsförmånerna och hur stor andel av inkomstförlusten socialförsäkringarna täcker har dock ändrats över tiden. Det beror på att grundbeloppen och de maximala ersättningarna i många socialförsäkringar anges i kronor och de inte har räknats om med förändrade priser eller inkomster i ekonomin.

Analysen visar att hushåll med två heltidsarbetande med låg eller genomsnittlig lön under den aktuella perioden har fått en höjning av den reala inkomsten med omkring 50 procent, medan de hushåll som är bidragsberoende har haft en reall oförändrad inkomst, i stort inom intervallet ± 10 procent. Det har alltså skett en kraftig förändring av incitamentsrelationerna sedan början av 1990-talet. Arbetslöshetsförsäkringen följer inte längre inkomstbortfallsprincipen, och även underhållstödet har reducerats relativt kraftigt i reala termer.

Rapporten lämnades till regeringen i februari 2014.⁴¹

5.3 Tjugo år av Socialförsäkringsnämnder - spelade den politiska sammansättningen roll?

ISF har granskat om det politiska inslaget i socialförsäkringsnämnderna har haft någon betydelse för vilka beslut som fattats i nämnderna. Har det funnits skillnader i benägenheten att bevilja sjuk- och aktivitetsersättning beroende på vilket partipolitiskt block som var i majoritet i nämnden? Socialförsäkringsnämnderna avskaffades i januari år 2008 och hade då funnits i 20 år. Regeringen förväntade sig att rättssäkerheten och effektiviteten skulle öka genom att socialförsäkringsnämnderna avvecklades.

Den huvudsakliga slutsatsen är att den politiska sammansättningen inte fick genomslag i socialförsäkringsnämndernas beslut. Det går inte att urskilja några systematiska skillnader mellan nämnder med olika politisk majoritet.

Rapporten⁴² lämnades till regeringen i juni 2014 och en arbetsrapport⁴³ publicerades på ISF:s webbplats samma månad och den beskriver det omfattande datamaterial om socialförsäkringsnämnderna, som ligger till grund för granskningen.

⁴¹ ISF rapport 2014:4, dnr 2013-51.

⁴² ISF rapport 2014:8, dnr 2010-115.

⁴³ ISF arbetsrapport 2014:1, dnr 2010-115.

5.4 Onödig efterfrågan inom Försäkringskassan och Skatteverket – metodutveckling och resultat från en studie av inkommande telefonsamtal

ISF har granskat onödig efterfrågan i inkommande samtal till Försäkringskassans och Skatteverkets callcenter.

Resultatet visar att tidigare misslyckanden, orsakar cirka 41 procent av de inkommande telefonsamtalen om beskattning och folkbokföring till Skatteupplysningen. Motsvarande siffra bland de föräldrar och sjuka som ringer till Försäkringskassans kundcenter är 70 procent. Hur stor andelen är kan bero på många olika saker, exempelvis på egenskaperna hos de ärenden som hanteras. Siffrorna är med andra ord inte helt jämförbara.

Största delen av den onödiga efterfrågan verkar uppstå på grund av bristfällig information om ärendets aktuella status. Vidare verkar förhållandevis stora andelar dels kunna kopplas till detaljer som blivit fel, på grund av okunskap om vem som gör vad och hur de offentliga resurserna hänger samman. När det gäller vem som ligger bakom felet visar resultaten att medborgarna ibland gör fel, men att myndigheterna själva ligger bakom de flesta felet. Även för tredje part, såsom arbetsgivare och läkare är det lätt att göra fel, både i förhållande till systemet och i enskilda detaljer.

Rapporten lämnades till regeringen i juni 2014⁴⁴. Projektet genomförs tillsammans med Skatteverket och utförs av Karlstads universitet. En arbetsrapport har tidigare publicerats av ISF⁴⁵.

5.5 Socialförsäkringsmål i förvaltningsdomstolarna

ISF har undersökt skillnader i ändringsfrekvens mellan förvaltningsrätterna, det vill säga i vilken utsträckning förvaltningsrätterna ändrar Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens beslut. Vidare har orsakerna till att Försäkringskassans beslut överklagas och ändras undersökts.

Undersökningen visar att den vanligaste orsaken till att domstolarna ändrar myndigheternas beslut är att domstolen gör en annan värdering av bevisningen än vad som har gjorts vid tidigare prövning. Undersökningen visar bland annat att det är stor skillnad i ändringsfrekvens mellan de tolv förvaltningsrätterna i landet. Naturliga skillnader till de stora variationerna – demografiska skillnader, olikheter i yrkesliv och liknande – svarar bara för en mindre del av skillnaderna mellan förvaltningsrätterna. Det framstår i stället som troligast att skillnaderna beror på att domstolarna handlägger och bedömer målen på olika sätt.

Rapporten lämnades till regeringen i oktober 2014.⁴⁶

⁴⁴ ISF rapport 2014:10, dnr 2012-75.

⁴⁵ *Onödig efterfrågan inom Försäkringskassan och Skatteverket*, ISF arbetsrapport 2013:2.

⁴⁶ ISF rapport 2014:18, dnr 2012-172.

5.6 Produktivitet och kvalitet vid Försäkringskassans lokala försäkringscenter

ISF har analyserat sambanden mellan produktivitet, handläggningstider och kvalitet i handläggningen inom Försäkringskassan i syfte att få svar på frågan om bra resultat i någon av dessa dimensioner har negativa konsekvenser för de övriga. De förmåner som har studerats är assistansersättning, handikappersättning och vårdbidrag vid samtliga 45 lokala försäkringscenter under 2012.

Det huvudsakliga resultatet i studien är att det går att förena hög produktivitet och korta handläggningstider utan att kvaliteten i besluten påverkas negativt. Det har dock visat sig svårt att identifiera vilka faktorer som ligger bakom att vissa kontor hävdar sig bra i alla tre avseenden. Både sättet att organisera arbetet och faktorer i omgivningen förefaller påverka resultatet. Slutsatsen indikerar att det finns en potential för effektivisering inom myndigheten med bibehållna kvalitetskrav, samtidigt som det naturligtvis finns en gräns för hur långt en sådan effektivisering kan drivas.

ISF har också lämnat en skrivelse till regeringen om Försäkringskassans administration – produktivitet och kvalitet 2013. Slutsatsen är att den administrativa effektiviteten utvecklades positivt under 2013. Produktiviteten ökade, det vill säga kostnaden per handlagt ärende minskade. Samtidigt ökade i flera avseenden kvaliteten i handläggningen. Handläggningstiderna blev kortare för flertalet stora förmåner. För flera av förmånerna är tiderna kortare än någonsin. Även för det mått Försäkringskassan lyfter fram som det centrala, förtroendet hos de försäkrade, utvecklades resultatet positivt. På den negativa sidan återfinns främst en försämrad tillgänglighet i telefonkundtjänsten. Där var resultaten de sämsta under den period som den gemensamma telefonkundtjänsten funnits.

Skrivelsen⁴⁷ lämnades till regeringen i april och rapporten⁴⁸ lämnades i november 2014.

5.7 Vetenskapliga publiceringar

Under året har 2 vetenskapliga artiklar publicerats inom området.

Det working paper som publicerades i slutet av 2013 om offentlig upphandling har publicerats som 1 vetenskaplig artikel i *Journal of Public Procurement*. ISF har analyserat systemet för offentlig upphandling. Den viktigaste parametern inom offentlig upphandling är det tröskelvärde som gäller enligt regelverket. Optimeringsproblemet består i att hitta en rimlig avvägning mellan vinster från offentlig upphandling och de administrativa kostnaderna som är förknippade med upphandlingsreglerna. Den allmänna slutsatsen är att det finns starka argument för att upprätthålla regler för upphandling under EU:s tröskelvärde.

En vetenskaplig artikel har publicerats i *Policy Studies Journal*. ISF har på kommunal nivå studerat antalet handlingsalternativ som presenteras för de lokala förtroendevalda och orsaker till varför möjliga handlingsalternativ faller bort innan tjänstemännen presenterar det slutgiltiga beslutsunderlaget. Resultatet visar att fler än ett beslutsalternativ finns med i beslutsunderlaget i endast 20 procent av ärendena, att flertalet förtroendevalda

⁴⁷ ISF skrivelse, dnr 2014-73.

⁴⁸ ISF rapport 2014:24, dnr 2011-180.

tycker att de saknar tillräcklig information om alternativa beslut samt att alternativ ofta faller bort innan beslutsunderlaget presenteras för politiker-
na på grund av att tjänstemännen bedömer dem inte vara politiskt möjliga
att genomföra.

5.8 Kostnader

Kostnaden uppgick i genomsnitt till 5,1 miljoner kronor för de 5 rapporterna, vilket är högre än föregående år då den genomsnittliga kostnaden var 3,8 miljoner kronor per rapport. Att kostnaden är högre 2014 beror på att två av rapporterna som lämnades var omfattande och krävde mycket arbetstid och olika kompetenser.

Kostnaderna för granskningen Onödigt efterfrågan inom Försäkringskassan och Skatteverket kommer att redovisas när den slutförts 2015.

Tabell 5 Kostnader för övergripande rapporter, tkr

<i>Prestation</i>	<i>2014</i>
Återkravshandläggning på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten – styrning och tillämpning	5 387
Utvecklingen av socialförsäkringsförmåner sedan 1990-talet	283
Tjugo år av Socialförsäkringsnämnder - spelade den politiska sammansättningen roll?	4 062
Socialförsäkringsmål i förvaltningsdomstolarna	9 230
Produktivitet och kvalitet vid Försäkringskassans lokala försäkringscenter	6 332
<i>Genomsnittskostnader</i>	
Genomsnittskostnad år 2014	5 059
Genomsnittskostnad år 2013	3 825
Genomsnittskostnad år 2012	1 658

ISF redovisar de enskilda slutprestationernas totala kostnad. I slutprestationen kan kostnader ingå för en eller flera rapporter, working paper, arbetsrapporter, skrivelser och vetenskapliga artiklar. Vissa projekt bedrivs över flera verksamhetsår och i den totala kostnaden inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförliga till slutprestationen.

Genomsnittskostnad utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de rapporter som redovisas under året.

6 Förmåner till barn, familj och personer med funktionsnedsättning

Under året har ISF lämnat 7 rapporter och 1 skrivelse till regeringen, publicerat 1 working paper och har fått 2 vetenskapliga artiklar publicerade inom barn- och familjeområdet.

I granskningsplanen för år 2014 angav inspektionen 1 granskning med en planerad rapportering under år 2014 som har förskjutits till 2015. Utvärderingen av det nya tandvårdsstödet har förskjutits till tredje kvartalet 2015, primärt på grund av försenade leveranser av data, som beror på att sekretessprövningar både vid Socialstyrelsen och SCB försenats.

6.1 Vad är normalt? – föräldraansvaret i assistansersättningen

ISF har granskat hur Försäkringskassan tar hänsyn till föräldraansvaret när den bedömer rätten till assistansersättning för personlig assistans. I bedömningen av barns rätt till assistansersättning ska Försäkringskassan räkna bort det hjälpbehov som ett barn normalt har, det så kallade *föräldraansvaret*. Det har tidigare konstaterats att Försäkringskassan har saknat verktyg för att säkerställa en enhetlig och rättsäker tillämpning av principen om föräldraansvaret i assistansersättningen.

Den huvudsakliga slutsatsen är att bedömningarna av föräldraansvaret varierar och att problemet därmed kvarstår. I vissa fall finns domar som ger viss vägledning för bedömningen, men intervjuer med handläggarna inom myndigheten visar att de ofta tvingas utgå från egna eller kollegors erfarenheter av vad barn i en viss ålder klarar av.

Styrningen och stödet till handläggarna behöver utvecklas. Dels behövs ett bättre verktyg för handläggarna när de bedömer vad som är normalt i omhändertagandet av barn i olika åldrar, dels behövs ett stöd i bedömningen av vilka konsekvenser olika funktionsnedsättningar får för förmågan att klara av olika vardagsysslor.

Rapporten lämnades till regeringen i maj 2014.⁴⁹

⁴⁹ ISF rapport 2014:6, dnr 2012-161.

6.2 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning

ISF har analyserat hur bilstödet fungerar i praktiken. Personer som har en långvarig funktionsnedsättning som medför stora svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att använda allmänna kommunikationer kan få bilstöd. Även föräldrar till barn med funktionsnedsättning kan få bilstöd, om de behöver bilen för att kunna förflytta sig tillsammans med barnet.

Slutsatsen är att både regelverket för bilstödet och handläggningen har flera problematiska inslag. Konkurrensen på marknaden för anpassningstjänster är svag, vilket har lett till bristfällig hushållning med offentliga medel. Försäkringskassan införde i april 2014 förändrade regler för handläggningen av bilstödet. Enligt ISF:s bedömning måste mer långtgående förändringar till för att förmånen ska kunna hanteras på ett tillfredsställande sätt.

ISF har även lämnat en skrivelse om bilstöd till regeringen. Slutsatsen är att Försäkringskassan måste ifrågasätta uppenbart orimliga offerter och fakturor när de beslutar om anpassningsbidrag. Vidare måste de göra skäligen avdrag för åtgärder som inte behövs för att fordonet ska kunna brukas av den försäkrade. Det krävs ett förändrat regelverk som gör det möjligt för den administrerande myndigheten att garantera att ersättning betalas ut enbart för anpassningar som behövs för att bilen ska kunna användas av den försäkrade.

Rapporten⁵⁰ och skrivelsen⁵¹ lämnades båda till regeringen i juni 2014.

6.3 Effekter av slumpmässiga kontroller på vab-uttaget

ISF har undersökt hur Försäkringskassans kontroller påverkar föräldrarnas uttag av tillfällig föräldrapenning efter kontrollen. För att minska risken för felaktiga utbetalningar kontrollerar Försäkringskassan i ett slumpmässigt urval av ärenden att föräldern har avstått från arbete och att barnet har varit frånvarande från förskolan eller skolan under ersättningsperioden. Oftast tas cirka 5 procent av ärendena ut för kontroll.

Slutsatsen är att efter kontrollen minskar uttaget av tillfällig föräldrapenning bland föräldrar som har valts ut till kontroll. På årsnivå minskar uttaget av tillfällig föräldrapenning med cirka 0,13 bruttodagar under året efter kontrollen, vilket motsvarar omkring 1,4 procent. Effekterna av kontrollen är relativt små på individnivå men ändå ekonomiskt viktiga eftersom Försäkringskassan under 2013 betalade ut cirka 5,78 miljarder kronor i tillfällig föräldrapenning. En grov uppskattning ger att intäkterna från kontrollerna är större än Försäkringskassans totala kostnader för kontrollsystemet. Dessutom tillkommer en preventiv inverkan på förekomsten av missbruk och fel i användandet av tillfällig föräldrapenning.

Rapporten⁵² lämnades till regeringen i augusti och ett working paper⁵³ har publicerats på ISF:s webbplats i december 2014.

⁵⁰ ISF rapport 2014:11, dnr 2012-154.

⁵¹ ISF skrivelse, dnr 2012-154.

⁵² ISF rapport 2014:15, dnr 2014-6.

⁵³ ISF Working paper 2014:2, dnr 2014-6.

6.4 Assistansersättning och kommunala stöd till personer med funktionsnedsättning

ISF har på uppdrag av regeringen tagit fram underlag för, och bedömt orsakerna till, utfallet av Försäkringskassans beslut om assistansersättning. Vidare omfattar uppdraget undersökning av eventuella förändringar över tid och tänkbara orsaker till sådana förändringar liksom en kartläggning av vilka assistansberättigade förändringarna rör och vilka eventuella andra samhällsinsatser som dessa erbjuds.

Den huvudsakliga slutsatsen är att de som har störst behov också är de som får assistansersättning och att de flesta som blir av med sin assistansersättning får andra stöd. Antalet nya ansökningar om assistansersättning har ökat under den studerade perioden, medan andelen bifall på nya ansökningar har minskat. De flesta av dem som får indragning av assistansersättningen har efterföljande år andra kommunala stöd. Mellan 30 och 50 personer per år får dock inte insatser enligt vare sig SoL⁵⁴ eller LSS⁵⁵. Indragning kan bero på att personen är i behov av sjukvård, att personens hälsotillstånd har förbättrats eller att Försäkringskassan har uppmärksammat ändrade förhållanden och att personen därmed inte har rätt till fortsatt stöd.

Rapporten⁵⁶ lämnades till regeringen i oktober 2014 och är en slutrapport av uppdraget. En delrapport har tidigare publicerats av ISF⁵⁷.

6.5 Kommunernas kostnader för assistansverksamhet

ISF har undersökt hur kommunerna följer upp till vilka kostnader de använder assistansersättningen och i vilken mån de får ett ekonomiskt under- eller överskott. Kostnaderna för den statliga assistansersättningen har stigit kraftigt under den tid som förmånen har existerat och uppgick år 2013 till 27 miljarder kronor. Av dessa mottar kommunerna omkring 10 miljarder kronor i ersättning. Uppskattningen av kommunernas kostnader har betydelse för bestämningen av den timschablon som styr ersättningen till både kommunala och privata anordnare.

Slutsatsen är att redovisningsunderlaget är osäkert, därför att kommunerna i allmänhet inte har en tillräckligt detaljrik redovisning för att kunna beräkna sina kostnader för den del av verksamheten som assistansersättningen ska täcka. I SKL:s datainsamling deltar dessutom bara omkring en femtedel av landets kommuner på frivillig basis, vilket gör osäkerheten rörande de faktiska kostnaderna ännu större.

Rapporten lämnades till regeringen i november 2014.⁵⁸

⁵⁴ Socialtjänstlagen.

⁵⁵ Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, där personlig assistans är en av tio insatser som kan beviljas den som har grundläggande behov.

⁵⁶ ISF rapport 2014:19, dnr 2012-177.

⁵⁷ *Utfall av beslut om statlig assistansersättning*, ISF rapport 2012:18.

⁵⁸ ISF rapport 2014:23, dnr 2013-191.

6.6 Tillämpningen av lagstiftningen om graviditetspenning – en uppföljning

ISF har på uppdrag av regeringen granskat Försäkringskassans tillämpning av lagstiftningen om graviditetspenning. Granskningen är en uppföljning på den rapport som lämnades till regeringen under 2011⁵⁹. En gravid kvinna som har ett fysiskt påfrestande arbete eller är utsatt för risker i arbetsmiljön har möjlighet att få graviditetspenning.

Den huvudsakliga slutsatsen är att tillämpningen blivit mer generös sedan den föregående granskningen. Det finns dock utrymme att bevilja fler kvinnor graviditetspenning, samtidigt som tillämpningen av regelverket enligt ISF:s bedömning i vissa fall borde vara mer restriktiv. Försäkringskassan tar i sin bedömning av arbetsförmågan inte tillräcklig hänsyn till de särskilda besvär som kvinnan har. Vad som i förarbetena enbart utgör exempel på fysiskt påfrestande arbete får ofta tjäna som en uttömmande beskrivning. Å andra sidan skulle färre kvinnor beviljas ersättning, om Försäkringskassan i större utsträckning utredde arbetsgivarens möjligheter till omplacering. Försäkringskassans beslut om graviditetspenning utformas nu bättre och det är oftast också lätt att förstå vad som ligger till grund för besluten.

Rapporten lämnades till regeringen i november 2014.⁶⁰

6.7 Försäkringskassan och mänskliga rättigheter

ISF har granskat Försäkringskassans styrning av arbetet med mänskliga rättigheter. Med begreppet mänskliga rättigheter avses dels främjandet av olika perspektiv, såsom jämställdhets-, funktionshinders- och barnrättsperspektivet, dels förbudet mot diskriminering.

Granskningen visar att olika satsningar görs från Försäkringskassans sida och att fokus ligger på att främja likabehandling. Styrningen är emellertid ojämn och Försäkringskassans övergripande plan för likabehandling ger begränsad vägledning. Försäkringskassans styrning av arbetet som gäller funktionshinders-, jämställdhets- och barnrättsperspektivet varierar avsevärt i intensitet och ambitionsnivå såväl inom som mellan de olika perspektiven, trots att samtliga åtaganden regleras i myndighetens instruktion. Försäkringskassan har visat störst uthållighet när det gäller styrningen av arbetet på funktionshindersområdet, medan barnrättsperspektivet däremot har haft en mer undanskymd roll.

Rapporten lämnades till regeringen i december 2014.⁶¹

⁵⁹ *Graviditetspenning och sjukpenning vid graviditet – tillämpningen av lagstiftningen*, ISF rapport 2011:16.

⁶⁰ ISF rapport 2014:25, dnr 2013-89.

⁶¹ ISF rapport 2014:27, dnr 2012-171.

6.8 Vetenskapliga publiceringar

Under året har 2 vetenskapliga artiklar publicerats inom området. En artikel har publicerats i *Ekonomisk Debatt* till följd av rapporterna "Vårdbidrag och framtida inkomster", "De långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av att få barn med särskilda behov" och "Effekter på jämställdhet av reformer i föräldrapenningen" som lämnades till regeringen 2013.

Den andra artikeln har blivit publicerad i *Journal of Housing Economics* till följd av rapporten "Ekonomiska drivkrafter i bostadsbidragssystemet – en utvärdering av individuella inkomstgränser för makar med barn" som lämnades till regeringen 2012.

6.9 Kostnader

Kostnaden uppgick i genomsnitt till drygt 2,6 miljoner kronor för de 8 rapporterna (varav en rapport lämnades till regeringen under 2012). Genomsnittskostnaden är drygt 800 000 kronor mer per rapport än föregående år. Det beror på att rapporterna om bildstöd och graviditetspenning har varit omfattande och att graviditetspenningprojektet har krävt flera kompetenser.

Tabell 6 Kostnader för rapporter inom förmåner till barn, familj och personer med funktionsnedsättning, tkr

<i>Prestation</i>	<i>2014</i>
Vad är normalt? – föräldraansvaret i assistansersättningen	2 236
Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	4 562
Effekter av slumpmässiga kontroller på vab-uttaget	684
Assistansersättning och kommunala stöd till personer med funktionsnedsättning	
Utfall av beslut om statlig assistansersättning ⁶²	5 899
Kommunernas kostnader för assistansverksamhet	623
Tillämpningen av lagstiftningen om graviditetspenning – en uppföljning	4 493
Försäkringskassan och mänskliga rättigheter	2 509
<i>Genomsnittskostnader</i>	
Genomsnittskostnad år 2014	2 626
Genomsnittskostnad år 2013	1 785
Genomsnittskostnad år 2012	2 007

ISF redovisar de enskilda slutprestationernas totala kostnad. I slutprestationen kan kostnader ingå för en eller flera rapporter, working paper, arbetsrapporter, skrivelser och vetenskapliga artiklar. Vissa projekt bedrivs över flera verksamhetsår och i den totala kostnaden inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförliga till slutprestationen.

Genomsnittskostnad utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de rapporter som redovisas under året.

⁶² Lämnades 2012.

7 Ohälsorelaterade förmåner

Under året har ISF lämnat 9 rapporter till regeringen och fått 3 vetenskapliga artiklar publicerade inom ohälsoområdet.

7.1 Effekterna av handläggarnas attityder på sjukskrivningstiderna

ISF har lämnat tre rapporter inom ramen för ett projekt om handläggarnas roll. En första rapporten lämnades till regeringen 2013⁶³, den andra i januari⁶⁴ och den sista rapporten i november 2014⁶⁵ (se nedan punkt 7.2).

ISF har analyserat hur skillnader i handläggares attityder påverkar vilka initiativ som tas i de långa sjukfallen och vilka sjukskrivningstider som blir resultatet. Handläggaren spelar en nyckelroll i sjukskrivningsprocessen i egenskap av att vara den som fattar beslut om rätten till ersättning, samt tar initiativ till och samordnar det stöd som kan vara nödvändigt för att den sjukskrivne ska kunna återgå i ordinarie sysselsättning. Trots att lagar och interna styrdokument reglerar mycket av handläggarnas arbete, finns det handlingsutrymme i det enskilda fallet.

Det huvudsakliga resultatet från analysen är att det finns en handläggareffekt, som i storlek motsvarar i genomsnitt någon procent av den totala sjukskrivningstiden. Det bör understrykas att detta är en genomsnittssiffra och att konsekvenserna för en enskild försäkrad kan vara betydande. Analysen visar också i övergripande termer på vilket sätt handläggarens förhållande till regelverket spelar roll för utfallet. Sjukskrivningstiderna blir kortare hos de handläggare som har en positiv attityd till regelverket och upplever uppställda verksamhetsmål som legitima.

⁶³ Att handlägga sjukförsäkringen – uppfattningar om roller och regelverk, ISF rapport 2013:9.

⁶⁴ ISF rapport 2014:1, dnr 2010-137.

⁶⁵ ISF rapport 2014:21, dnr 2010-137.

7.2 Leder utredning av sjukskrivna till ökad återgång i arbetet?

ISF har granskat effekterna av två av Försäkringskassans viktigaste och mest förekommande utredningar, *Sassam* och avstämningsmöte, med avseende på de sjukskrivnas återgång i arbete. *Sassam* innebär att den sjukskrivne träffar Försäkringskassans handläggare för att diskutera möjligheter och hinder för en återgång i arbetslivet. Syftet är att utreda rätten till ersättning och behovet av rehabiliteringsinsatser.

Det huvudsakliga resultatet är att Försäkringskassans utredningar inte kortar sjukskrivningarna och ökar återgången i arbete. Tvärtom minskar återgången i arbete efter ett genomfört avstämningsmöte. Resultaten tyder på att också *Sassam* reducerar återgången i arbete, åtminstone om utredningen erbjuds tidigt under sjukskrivningsperioden. Allmänna slutsatser av analysen är att Försäkringskassan bör vara återhållsam med att utreda behovet av rehabilitering under de första månaderna av sjukskrivningen och att man dessutom bör pröva om avstämningsmöte är en lämplig utredningsform. Det är också angeläget att söka utveckla metoder för att identifiera vilka sjukskrivna som blir hjälpta av rehabiliteringsinsatser för att återgå i arbetslivet.

7.3 Läkarintygens betydelse för sjukfrånvaron - en registerstudie av till Försäkringskassan inkomna läkarintyg

ISF har analyserat ett nyupprättat register hos Försäkringskassan för att på olika sätt belysa läkarintygets betydelse för sjukfrånvaron. Läkaren spelar en central roll i sjukskrivningsprocessen. Utan ett läkarintyg kan man inte beviljas sjukpenning efter dag sju i sjukperioden.

Den huvudsakliga slutsatsen är att Försäkringskassan i mycket stor utsträckning gör samma bedömning av arbetsförmågans nedsättning som läkaren har gjort i det första läkarintyget i ett sjukfall. Det är få som får avslag på sin ansökan om sjukpenning. Vidare beviljas de allra flesta sjukpenning precis så länge som läkaren har sjukskrivit dem. Drygt fyra av fem sjukfall som varar längre än 14 dagar avslutas samma dag som läkarintyget upphör att gälla. En lika stor andel av dem med minskad omfattning av sjukpenningen en bit in i sjukskrivningen återgår partiellt samma dag som läkaren har angett en lägre sjukskrivningsgrad på läkarintyget.

Personer som är sjukskrivna för psykiska sjukdomar är klart underrepresenterade både bland dem som avslutar ett sjukfall i förtid och bland dem som återgår partiellt i förtid. Höginkomsttagare och högutbildade personer tenderar å andra sidan att inte utnyttja hela sjukskrivningen, liksom korttidsanställda, studerande och egenföretagare.

Rapporten lämnades till regeringen i april 2014.⁶⁶

⁶⁶ ISF rapport 2014:5, dnr 2013-61.

7.4 Sjukskrivna personers upplevelse av bemötande - från Försäkringskassan och hälso- och sjukvården

ISF har analyserat hur sjukskrivna och personer som fått sin sjukpenning indragen upplever att de blivit bemötta av Försäkringskassan och hälso- och sjukvården. En jämförelse av upplevelsen av bemötandet från Försäkringskassan år 2013 görs med resultaten från en liknande undersökning från år 2004.

Det huvudsakliga resultatet är att de flesta som är sjukskrivna har upplevt ett positivt bemötande från Försäkringskassan. Det gäller oavsett ålder, utbildningsnivå, sjukskrivningsorsak, boendelän eller födelseland. Även en majoritet av dem som fått sin sjukpenning indragen har upplevt ett positivt bemötande, men andelen som gjort det är betydligt lägre än bland de sjukskrivna. En stor andel upplevde att det positiva bemötandet hade främjat deras möjligheter till återgång i arbete, särskilt vad gäller hälso- och sjukvården. Bland dem med indragen sjukpenning fanns en större andel som ansåg att negativt bemötande hade hindrat möjligheterna till återgång i arbete. Jämfört med 2004 års undersökning kan situationen sägas vara stabil, med vissa förbättringar exempelvis när det gäller personer med psykiska diagnoser.

Rapporten lämnades till regeringen i juni 2014.⁶⁷

7.5 Rehabiliteringsgarantins effekter på hälsa och sjukfrånvaro

ISF har på uppdrag av regeringen utvärderat rehabiliteringsgarantin och den första rapporten lämnades till regeringen 2012.⁶⁸ Rehabiliteringsgarantin infördes år 2008 och innebar en satsning på kognitiv beteendeterapi (KBT) för personer med lindrig och medelsvår psykisk ohälsa och multimodal rehabilitering (MMR) för personer med icke specifika rygg- och nackbesvär. Syftet var att minska och förebygga sjukskrivningar med dessa diagnoser.

ISF har inom ramen för rehabiliteringsgarantin i Region Skåne analyserat effekterna av KBT- och MMR-behandlingar på sjukfrånvarodagar, vårdkonsumtion och läkemedelskonsumtion.

Resultaten från analysen kan sägas i alla delar bekräfta resultaten från den tidigare rapporten. Effekterna är positiva för patienter som inte är sjukskrivna då behandlingen inleds; KBT-behandling minskar sjukfrånvaron och antalet läkemedelsförskrivningar under året efter det att behandlingen inleds, medan antalet vårdbesök ökar något. För KBT-patienter som är sjukskrivna då behandlingen inleds finns ingen effekt på sjukfrånvaro men däremot en minskad förskrivning av läkemedel och ett ökat antal vårdbesök. För MMR-patienterna är resultaten negativa. Sjukfrånvaron och antalet vårdbesök ökar, medan läkemedelsförbrukningen inte påverkas. För KBT-behandlingen är effekterna tillräckligt starka för att från offentlig-finansiell synpunkt motivera insatserna.

⁶⁷ ISF rapport 2014:9, dnr 2012-176.

⁶⁸ *Rehabiliteringsgarantin*, ISF rapport 2012:17.

Rapporten lämnades till regeringen i juni 2014.⁶⁹

7.6 Förnyad utredning av sjukersättning

ISF har fått i uppdrag av regeringen att granska den förnyade utredningen av arbetsförmågan vid sjukersättning – om och hur dessa utredningar görs och vad de i så fall leder till. Den förnyade utredningen ska göras senast 3 år efter beslutet om sjukersättning. Den ska både innehålla en ny bedömning av arbetsförmågan och bedöma möjligheten till rehabilitering, samt initiera dessa åtgärder när ett sådant behov uppstår.

Genomgången visar att en förnyad utredning görs i majoriteten av ärendena inom två månader från den tidsgräns som är satt, men att den generellt sett inte görs så omsorgsfullt som lagstiftaren har förutsatt. ISF:s granskning visade att Försäkringskassan inte levde upp till de krav som kan ställas på en förnyad utredning. I aktgranskningen av ärenden som inte har lett till en ändring av sjukersättningen uppfyllde 19 procent av ärendena de uppställda kraven.

Granskningen visar att ersättningsgraden ändras eller att ersättningen förklaras vilande i endast ett fåtal ärenden där en förnyad utredning har genomförts. Det rör sig om totalt cirka 2 procent av de genomförda utredningarna. I de fåtal fall där sjukersättningen minskas eller förklaras vilande är det i 7 fall av 10 den försäkrade som tar detta initiativ.

Interna styrdokument inom Försäkringskassan har sannolikt bidragit till att uppgiften inte ses som prioriterad inom organisationen. Lokala försäkringscenter ges stor frihet att utforma den förnyade utredningen och det varierar också mellan kontoren om utredningen görs och hur grundligt den genomförs.

Rapporten lämnades till regeringen i juni 2014.⁷⁰

7.7 Vårdvalets effekter på sjukskrivningarna

ISF har fått i uppdrag av regeringen att granska effekter på sjukförsäkringen av införandet av vårdvalssystem inom hälso- och sjukvården. Motiven bakom införandet av vårdval har varit förbättrad vårdkvalitet och ökad tillgänglighet, medan medlen att nå dessa mål är att underlätta etablering och att ge patienter möjlighet att välja vårdgivare inom landstinget. Individens position gentemot läkaren förstärks således, samtidigt som en ökad etablering av vårdgivare medför att konkurrensen förstärks.

Resultatet av granskningen visar att vårdvalet har lett till en ökning av antalet sjukskrivningar och att de långa ersättningsperioderna blev ännu längre. På nationell nivå ökade antalet sjukskrivningar med 3,4 procent, medan de långa ersättningsperioderna förlängdes med 3,5 dagar. Effekterna observeras enbart i Stockholms läns landsting, vilket är naturligt eftersom detta landsting genom sin befolkningstäthet har bäst förutsättningar för både konkurrens och patientrörlighet. Även det sätt som Stockholms läns landsting har valt att organisera sina vårdval på kan ha betydelse.

Rapporten lämnades till regeringen i oktober 2014.⁷¹

⁶⁹ ISF rapport 2014:12, dnr 2012-78.

⁷⁰ ISF rapport 2014:13, dnr 2013-147.

⁷¹ ISF rapport 2014:17, dnr 2013-48.

7.8 Sjukfrånvaro över generationer

ISF har fått i uppdrag av regeringen att följa upp det regeringsuppdrag om sjukfrånvaro över generationer som rapporterades under 2012. I den rapporten⁷² visade ISF att ju fler sjukfrånvarodagar föräldrar har under barnens uppväxt, desto fler sjukfrånvarodagar har i genomsnitt barnen som vuxna. ISF har nu undersökt närmare vad som kan ha betydelse för den observerade överföringen.

Resultaten visar att det finns ett samband mellan olika generationers sjukfrånvaro inom samma familj, oavsett föräldrarnas utbildningsnivå, yrke, om föräldrarna har haft försörjningsstöd eller inte, om föräldern bor i en storstadsregion eller i mellan-, tät- eller glesbygd, om barnet har vuxit upp hos den ena eller hos bägge föräldrarna, samt om barnet är äldsta syskon eller inte. Även om hänsyn tas till barnets förhållanden som vuxen, såsom yrke, utbildningsnivå och andra faktorer som samvarierar med sjukfrånvaro kvarstår att sannolikheten att ha en omfattande sjukfrånvaro som vuxen som är större ju mer föräldrarna var sjukfrånvarande under uppväxten. Det visar att förhållanden i vuxenlivet inte helt kan eliminera betydelsen av den påverkan som finns under uppväxten.

Rapporten lämnades till regeringen i oktober 2014.⁷³

7.9 Sjukfrånvaro och psykiatriska diagnoser

ISF har fått i uppdrag av regeringen att undersöka i vad mån utformningen av regelverk och administration inom sjukförsäkringen har påverkat framväxten av sjukskrivningar med psykiatrisk diagnos och i vilken utsträckning nuvarande system är anpassat till dagens situation.

Analysen visar att antalet sjukfrånvarande med psykiatriska diagnoser har minskat sedan år 2007. Samtidigt har deras andel av samtliga sjukfrånvarande ökat. Det beror på att sjukfrånvaro i andra diagnoser har minskat ännu mer. Det är ofta svårare att fastställa arbetsförmågan för personer med en psykisk sjukdom än för personer med en somatisk åkomma. Lämplig sjukskrivningstid för att främja en hållbar återgång i arbete är inte känd för dessa diagnoser. I en striktare tillämpad sjukförsäkring kan med andra ord andelen personer med en psykiatrisk diagnos förväntas öka som en konsekvens av att det blir relativt svårare att beviljas ersättning av andra orsaker.

En slutsats är att sjukförsäkringssystemets regelverk av allt att döma starkt har bidragit till en utveckling där de med en psykiatrisk diagnos utgör en större andel av de sjukfrånvarande. En andra slutsats är att de senaste årens genomförda förändringar i regler och tillämpning har både ökat och motverkat förekomsten av personer med psykiatriska diagnoser bland sjukskrivna.

Rapporten lämnades till regeringen i november 2014.⁷⁴

⁷² *Långtidssjukfrånvaro hos föräldrar och deras barn*, ISF rapport 2012:7.

⁷³ ISF rapport 2014:20, dnr 2013-124.

⁷⁴ ISF rapport 2014:22, dnr 2013-140.

7.10 Vetenskapliga publiceringar

Under året har 3 vetenskapliga artiklar publicerats inom området.

Den första artikeln har publicerats i *Ekonomisk debatt* som en följd av rapporterna "Sjukfrånvaro och vård av barn bland företagare – en analys av utvecklingen under 2000-talet" och "Sju dagars karens i sjukförsäkringen för egenföretagare – en effektutvärdering av reformen juli 2010", som lämnades till regeringen 2012 respektive 2013.

Den andra artikeln har publicerats i *Small Enterprise Research* som en följd av rapporten "Arbetsgivare i små företag – en intervjustudie om deras erfarenheter av sjukskrivningsprocessen", som lämnades till regeringen 2012.

Den tredje artikeln har publicerats i *Occupational and Environmental Medicine* som en följd av rapporten "Beslut om arbetsskada ur ett jämställdhetsperspektiv – livränta till följd av sjukdom", som lämnades till regeringen 2011.

7.11 Kostnader

Kostnaden uppgick i genomsnitt till 2,7 miljoner kronor per rapport för de 11 rapporter som ISF redovisat slutligt under året (varav två rapporter har lämnats till regeringen under 2012 och 2013). Genomsnittskostnaden är drygt 200 000 kronor lägre än föregående år.

Kostnaderna för granskningarna Effekter av sjukfrånvaro och Effekter av tidsgränserna i sjukförsäkringen redovisas när de slutförts 2015.

Tabell 7 Kostnader för rapporter inom ohälsorelaterade förmåner, tkr

<i>Prestation</i>	<i>2014</i>
Effekterna av handläggarnas attityder på sjukskrivningstiderna Leder utredning av sjukskrivna till ökad återgång i arbetet? Att handlägga sjukförsäkringen – uppfattningar om roller och regelverk ⁷⁵	8 721
Läkarintygens betydelse för sjukfrånvaron – en registerstudie av till Försäkringskassan inkomna läkarintyg	1 926
Sjukskrivna personers upplevelse av bemötande – från Försäkringskassan och hälso- och sjukvård	2 699
Rehabiliteringsgarantins effekter på hälsa och sjukfrånvaro Rehabiliteringsgarantin ⁷⁶	3 141
Förnyad utredning av sjukersättning	2 624
Vårdvalets effekter på sjukskrivningarna	2 216
Sjukfrånvaro över generationer	3 383
Sjukfrånvaro och psykiatriska diagnoser	5 348
<i>Genomsnittskostnader</i>	
Genomsnittskostnad år 2014	2 733
Genomsnittskostnad år 2013	2 945
Genomsnittskostnad år 2012	2 043

ISF redovisar de enskilda slutprestationernas totala kostnad. I slutprestationen kan kostnader ingå för en eller flera rapporter, working paper, arbetsrapporter, skrivelser och vetenskapliga artiklar. Vissa projekt bedrivs över flera verksamhetsår och i den totala kostnaden inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförliga till slutprestationen.

Genomsnittskostnad utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de rapporter som redovisas under året.

⁷⁵ Lämnades 2013.

⁷⁶ Lämnades 2012.

8 Pensioner och ekonomisk trygghet vid ålderdom

Under året har ISF lämnat 4 rapporter till regeringen och publicerat 1 working paper inom pensionsområdet.

I granskningsplanen för år 2014 angav inspektionen 2 granskningar med en planerad rapportering under år 2014 som har förskjutits i tid. Pensionsprognoser och pensionsutfall har förskjutits till 2015 på grund av svårigheter med att analysera data. Pensionsutfall för utlandsfödda har förskjutits på obestämd tid med anledning av att tillgängliga resurser inte medger ett färdigställande.

8.1 Striktare sjukförsäkring och tidig ålderspensionering

ISF har undersökt förändringar i utträdet från arbetslivet för 60–64-åringar under perioden 2003–2010, då en striktare tillämpning och skärpta sjukförsäkringsregler infördes.

Det huvudsakliga resultatet är att 60–64-åringar som tidigare har haft hög sjukskrivning har lägre risk att vara förtidspensionärer, vilket var väntat mot bakgrund av de skärpta reglerna, men i gengäld löper de en ökad relativ risk att vara ålderspensionärer, arbetslösa och sjukskrivna än vad som var fallet år 2003. Resultatet är särskilt tydligt för låginkomsttagare med sjukskrivningshistorik, som också löper högre risk att i huvudsak vara sjukskrivna eller arbetslösa. Samtidigt är det generellt sett en högre andel 60–64-åringar med sjukskrivningshistorik som i huvudsak försörjer sig på förvärvsarbete i slutet av den studerade perioden än år 2003. En bidragande orsak kan vara att de ekonomiska incitamenten för arbete har stärkts under perioden, genom bland annat ett förstärkt jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter för individer över 65 år.

Rapporten lämnades till regeringen i maj 2014.⁷⁷

⁷⁷ ISF rapport 2014:7, dnr 2013-28.

8.2 Handläggningen av bostadstillägg – slutrapport

ISF har fått i uppdrag av regeringen att mäta och analysera kvaliteten när det gäller hanteringen av bostadstillägg. Uppdraget innefattar också att följa upp övergången från tidsbestämda beslut till beslut som gäller tills vidare och undersöka vilka effekter de nya reglerna får för handläggnings-tiderna och för kvaliteten i underlag och utbetalningsbelopp.

Bostadstillägg är en viktig förmån för många med ålderspension eller sjuk- eller aktivitetsersättning. Förmånens storlek beror av både inkomst och bostadskostnad. Höga rättvisekrav har lett till ett komplicerat regelverk, med flera negativa effekter. Träffsäkerheten är hög i den meningen att de hushåll som får förmånen har låga inkomster. Å andra sidan leder de komplicerade reglerna och bristande kunskaper bland potentiella mottagare till ett underutnyttjande, vilket drar ned träffsäkerheten. Komplexiteten leder också till en hög andel felaktiga beslut hos både Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan. Felfrekvensen har sjunkit i förhållande till föregående granskning men måste fortfarande anses som otillfredsställande.

ISF har ännu inte kunnat registrera några effekter på produktivitet eller handläggningstider av övergången till tillsvidarebeslut. Stabiliteten i ärendena är låg, vilket gör att farhågorna beträffande tillsvidarebeslutens korrekthet snarast har stärkts.

Rapporten⁷⁸ lämnades till regeringen i juni 2014 och är en slutrapport av uppdraget. Två rapporter har tidigare publicerats av ISF.^{79 80}

8.3 Hälsoeffekter av tidigarelagd pensionering

ISF har studerat hur ett förmånligt erbjudande om tidig pensionering påverkar sjukhusinläggning och dödlighet. Erbjudandet avsåg en grupp av manliga yrkesofficerare som i vanliga fall hade en pensionsålder på 60 år och innebar att de i stället kunde få tjänstepension från 55 års ålder. Erbjudandet om tidig pension accepterades av de flesta.

Det huvudsakliga resultatet är att gruppen som blev erbjuden tidig pension fick en bättre hälsoutveckling, mätt i sjukhusinläggning och dödlighet. Resultaten är delvis i linje med tidigare studier som visar positiva effekter av pensionering. Samtidigt finns indikationer på från tidigare studier att fortsatt arbete kan ha gynnsamma effekter på exempelvis den kognitiva förmågan.

Rapporten⁸¹ lämnades till regeringen i september och ett working paper⁸² har publicerats på ISF:s webbplats i maj 2014.

⁷⁸ ISF rapport 2014:14, dnr 2011-100.

⁷⁹ *Handläggning av bostadstillägg - hanteringen under 2011*, ISF rapport 2012:3.

⁸⁰ *Handläggningen av bostadstillägg - införande av tillsvidarebeslut*, ISF rapport 2013:8.

⁸¹ ISF rapport 2014:16, dnr 2012-171.

⁸² ISF Working paper 2014:1, dnr 2013-150.

8.4 Val av traditionell försäkring eller fondförsäkring vid pensionering

ISF har fått i uppdrag av regeringen att granska hur informationsgivningen kring valet mellan fondförsäkring och traditionell försäkring ser ut för den som ska gå i pension. Valet analyseras ur tre olika aspekter: hur pensionärerna uppfattar informationen om alternativen, hur blanketten utformas och mer allmänt vilka effekter ett förvalsalternativ kan ha på de blivande pensionärernas beslut.

Resultatet är att Pensionsmyndighetens blankett för ansökan om allmän pension har stor betydelse för hur många som väljer fondförsäkring respektive traditionell försäkring. En neutral blankett leder till en jämn fördelning mellan alternativen, medan ett förval är starkt styrande. Analysen visar att personer med generellt sämre finansiella kunskaper är mest bundna av förvalet av fondförsäkring, samtidigt som det är denna grupp som i högst utsträckning väljer traditionell försäkring när de gör ett aktivt val mellan förvaltningsformerna.

Rapporten lämnades till regeringen i december 2014.⁸³

8.5 Kostnader

Kostnaden uppgick i genomsnitt till 4,5 miljoner kronor per rapport för de 6 rapporter som ISF redovisat slutligt under året (varav två rapporter har lämnats till regeringen under 2012 och 2013). Genomsnittskostnaden är 2,8 miljoner kronor högre än föregående år, vilket beror på att uppdraget om bostadstillägg varit mycket omfattande.

⁸³ ISF rapport 2014:26, dnr 2014-53.

Tabell 8 Kostnader för rapporter inom pensioner och ekonomisk trygghet vid ålderdom, tkr

<i>Prestation</i>	<i>2014</i>
Striktare sjukförsäkring och tidig ålderspensionering	3 631
Handläggningen av bostadstillägg - slutrapport	
Handläggningen av bostadstillägg - införande av tillsvidarebeslut ⁸⁴	
Handläggning av bostadstillägg - hanteringen under 2011 ⁸⁵	20 798
Hälsoeffekter av tidigarelagd pensionering	1 020
Val av traditionell försäkring eller fondförsäkring vid pensionering	1 600
<i>Genomsnittskostnader</i>	
Genomsnittskostnad år 2014	4 508
Genomsnittskostnad år 2013	1 715
Genomsnittskostnad år 2012	2 081

ISF redovisar de enskilda slutprestationernas totala kostnad. I slutprestationen kan kostnader ingå för en eller flera rapporter, working paper, arbetsrapporter, skrivelser och vetenskapliga artiklar. Vissa projekt bedrivs över flera verksamhetsår och i den totala kostnaden inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförliga till slutprestationen.

Genomsnittskostnad utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de rapporter som redovisas under året.

⁸⁴ Lämnades 2013.

⁸⁵ Lämnades 2012.

9 Kompetens

Nedan redovisas årets åtgärder för att säkerställa att kompetens finns för att genomföra inspektionens uppdrag. ISF:s bedömning är att de aktiviteter som vidtagits sammantaget har bidragit till en hög kvalitet och effektivitet i verksamheten.

9.1 Medarbetare

Vid slutet av året hade inspektionen 59 anställda⁸⁶ med hög kompetens inom socialförsäkringsområdet. Medeltalet anställda var 53 och antalet årsarbetskrafter var 50,8. Medarbetarna har utbildningsbakgrund inom bland annat nationalekonomi, statsvetenskap, juridik och medicin. Närmare en tredjedel av personalen har forskarutbildning.

I fördelningen mellan kvinnor och män i de olika personalkategorierna är andelen kvinnor något högre än män bland utredare och inom administrativt stöd medan den är jämn bland cheferna. Andelen kvinnor var totalt 66 procent.

Tabell 9 Fördelning av personalkategorier 2014-12-31

<i>Kompetens</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>	<i>Totalt</i>
Utredare	29	14	43
Administrativt stöd	5	2	7
Chefer	5	4	9

Åldersbalans

Åldersspridningen är relativt god och medelåldern var 42 år vid årsskiftet, vilket är oförändrat jämfört med föregående år.

ISF:s bedömning är att personalsammansättningen är tillfredsställande för verksamhetens behov. Några särskilda mål avseende exempelvis medelålder och könsfördelning finns därför inte.

⁸⁶ Varav fyra helt tjänstlediga och två halvt tjänstlediga för annan anställning inom staten.

Tabell 10 Ålders- och könsfördelning 2014-12-31

Åldersgrupp	Kvinnor	Män
Upp till 29 år	5	1
30 – 49 år	26	14
50 år och äldre	8	5
<i>Totalt</i>	<i>39</i>	<i>20</i>

9.2 Bemanning

ISF har kunnat behålla en sammansättning av personal som motsvarar verksamhetens behov av djup och bred kompetens inom socialförsäkringens olika delar och tillhörande kompetensområden. Det har varit relativt få rekryteringar under 2014 och dessa har främst bestått av tidsbegränsade anställningar för att ersätta tjänstlediga.

ISF har fortsatt att ta emot praktikanter och brukar ta emot upp till två praktikanter åt gången. Praktiken varar normalt mellan 10 till 20 veckor och genomförs inom ramen för en akademisk utbildning. Under handledning har praktikanterna deltagit i olika projekt och fått inblick i verksamheten. Efter avslutad praktik har det förekommit att praktikanter anställs för kortare eller längre uppdrag.

Personalomsättningen under året har varit 1,9 procent (i form av en pensionsomgång), vilket är en minskning jämfört med föregående år. Genomsnittet för statsförvaltningen var 11 procent för perioden september 2012 till september 2013.

9.3 Kompetensutveckling

Den viktigaste kompetensutvecklingen sker i det dagliga arbetet tillsammans med kollegor, konsulter och andra externa uppdragstagare. Matrisorganisationen och projektarbetsformen kan beskrivas som navet i verksamheten och har därför stor betydelse för hur kompetensen tillvaratas och för kvaliteten i ISF:s granskningar.

I de årliga medarbetarsamtalen diskuteras bland annat behov av kompetensutveckling. Kompletterat med andra medarbetaruppföljningar och analyser av verksamheten påverkar det vilka kompetensutvecklande insatser som vidtas.

Projektutveckling

Föregående års arbete med att utveckla och effektivisera arbetsformerna i projekt fortsatte under 2014 med ett anpassat utvecklingsprogram för projektledare och projektmedarbetare. I programmet ingick bland annat delar om projektmetodik och grupputveckling under sammanlagt fyra dagar. Erfarenheterna av utvecklingsprogrammet har tagits omhand och används i ISF:s fortsatta verksamhetsutveckling under 2015.

Övriga insatser för kompetensutvecklingen

Seminarier har hållits i aktuella frågor av såväl interna som externa föreläsare bland annat om ekonomiska skillnader i hälsa och välfärd samt om analyser av tillit mellan människor.

Introduktionsutbildning för nyanställda har genomförts om administrativa och juridiska frågor samt om myndighetens roll och uppdrag. Rutinerna för introduktion av nyanställda och praktikanter har setts över och förbättrats under året.

Även individuella insatser för kompetensutveckling har förekommit. Som exempel kan nämnas deltagande i olika konferenser och forum, en masterutbildning i European Social Security och en universitetsutbildning i Applied microeconometrics.

9.4 Arbetsmiljö och hälsa

Arbetsmiljöarbete

Arbetsmiljön är viktig för att skapa förutsättningar för verksamhetens och medarbetarnas utveckling. ISF arbetar aktivt med att förebygga ohälsa och skador i arbetet, skapa en god arbetsmiljö samt främja god och hållbar hälsa.

Arbetsmiljön följs upp vid enhetsmöten, i medarbetarsamtal, medarbetarenkät, avgångssamtal, arbetsmiljöromd och i arbetsmiljögruppen som består av de två arbetsmiljöombuden, administrativa chefen och personalansvarig.

Under våren genomfördes en medarbetarundersökning. Det sammanlagda resultatet för de olika förbättringsområdena i enkäten var mycket bra och visade en förbättring jämfört med föregående mätning 2012. Resultatet har använts som ett underlag för fortsatt utvecklings- och förbättringsarbete.

Utbildning i brandskydd har genomförts vid fyra tillfällen under hösten och en uppföljande utrymningsövning genomfördes i slutet av året.

Som en del av arbetsmiljöarbetet satsar ISF på friskvårdande aktiviteter som ett sätt att främja gemenskap och erfarenhetsutbyte. Förutom att anordna gemensamma friskvårdsaktiviteter subventionerar ISF friskvård, erbjuder frukt och influensavaccin.

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron under året uppgår till 1,1 procent, vilket är lägre än föregående år. Genomsnittet för statsförvaltningen var 3,2 procent 2013.

Sjukfrånvaro för gruppen upp till 29 år anges inte, då antalet personer är lägre än tio personer. Jämförelsetal lämnas inte i de grupper där sjukfrånvaron kan hänvisas till en enskild person.

Tabell 11 Sjukfrånvaro år 2012-2014

Sjukfrånvaro (%)	2014	2013	2012
Totalt	1,1	1,4	2,7
andel 60 dagar eller mer	0,0	0,0	-
Kvinnor	1,2	1,5	3,6
Män	0,9	1,2	0,9
Upp till 29 år	-	-	-
30-49 år	0,9	0,9	1,1
50 år och äldre	1,0	1,5	-

Enligt 7 kap. 3 § förordningen (2000:605) om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag ska myndigheten lämna uppgifter om sjukfrånvaro för grupper om inte antalet anställda i gruppen är högst tio eller om uppgiften kan hänföras till en enskild individ.

9.5 Det interna arbetet i övrigt

Tillgång till data

För att ISF ska kunna fullgöra sitt uppdrag måste myndigheten kunna samla in och bearbeta data på individnivå. Merparten av de data som ISF behöver innehåller personuppgifter och det är därför angeläget att en särskild registerlag om personuppgiftsbehandling vid inspektionen tas fram. I augusti 2013 beslutade regeringen om direktiv till en utredning som skulle lämna förslag till en sådan registerlag. Utredningen slutförde sitt arbete i september 2014 och överlämnade betänkandet *Inbyggd integritet inom Inspektionen för socialförsäkringen* (SOU2014:6) till Socialdepartementet.

Under året har ISF ansökt om etisk prövning 9 gånger för att få möjlighet att behandla data som innehåller känsliga personuppgifter för forskningsändamål. Samtliga ansökningar har godkänts. I avvaktan på en registerlag är dock ISF:s möjligheter att genomföra granskningar som kräver tillgång till känsliga personuppgifter, men som inte är att anse som forskning, begränsade.

Även under 2014 har det förekommit förseningar i leveranser av data och akter från både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, vilket har gjort att ISF i några fall inte kunnat leverera rapporter på angiven tid. I några fall har förseningarna påverkat kvaliteten negativt i genomförda granskningar genom att det inte har varit möjligt att göra så omfattande analyser som skulle varit önskvärt.

Inte heller under 2014 har det varit möjligt för ISF att få tillgång till akter hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i elektronisk form, vilket har försvårat såväl ISF:s som Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens arbete under året. De begränsningar som det innebär att endast få ta del av akter i pappersform påverkar kvaliteten påtagligt i de granskningar som ISF genomför och gör också att dessa blir mer tidskrävande.

Dokumenthantering

Under våren inspekterade Riksarkivet ISF:s verksamhet och förelade ISF att vidta vissa åtgärder. Arbetet med dokumenthanteringen har under året fokuserat på Riksarkivets föreläggande och i januari 2015 beslutades en klassificeringsstruktur för ISF. ISF har lämnat ett svar till Riksarkivet i januari som därefter har avslutat ärendet i början av februari 2015. Ett annat fokus har varit att upphandla en e-diarie och e-arkivredovisningstjänst. Den förnyade avropsförfrågan gav dock inga anbud och upphandlingen avbröts därför. Som en följd förskjuts arbetet uppskattningsvis ett halvår.

10 Finansiell redovisning

10.1 Resultaträkning

<i>(tkr)</i>	<i>Not</i>	<i>2014</i>	<i>2013</i>
<i>Verksamhetens intäkter</i>			
Intäkter av anslag		61 223	63 559
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	0	10
Intäkter av bidrag		0	19
Finansiella intäkter	2	<u>44</u>	<u>84</u>
<i>Summa</i>		<i>61 267</i>	<i>63 672</i>
<i>Verksamhetens kostnader</i>			
Kostnader för personal	3	-46 075	-44 389
Kostnader för lokaler		-4 648	-4 801
Övriga driftkostnader	4	-9 520	-13 298
Finansiella kostnader	5	-17	-38
Avskrivningar och nedskrivningar		<u>-1 007</u>	<u>-1 144</u>
<i>Summa</i>		<i>-61 267</i>	<i>-63 672</i>
<i>Verksamhetsutfall</i>		<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Transfereringar</i>			
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		860	0
Lämnade bidrag	6	<u>-860</u>	<u>0</u>
<i>Saldo</i>		<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Årets kapitalförändring</i>		<i>0</i>	<i>0</i>

10.2 Balansräkning

<i>(tkr)</i>	<i>Not</i>	<i>2014-12-31</i>	<i>2013-12-31</i>
<i>TILLGÅNGAR</i>			
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>			
Balanserade utgifter för utveckling	7	0	21
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	8	<u>144</u>	<u>284</u>
<i>Summa</i>		<i>144</i>	<i>305</i>
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	9	421	731
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	10	<u>1 618</u>	<u>2 154</u>
<i>Summa</i>		<i>2 039</i>	<i>2 886</i>
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Fordringar hos andra myndigheter	11	624	568
Övriga fordringar		<u>0</u>	<u>0</u>
<i>Summa</i>		<i>624</i>	<i>568</i>
<i>Periodavgränsningsposter</i>			
Förutbetalda kostnader	12	<u>1 732</u>	<u>1 958</u>
<i>Summa</i>		<i>1 732</i>	<i>1 958</i>
<i>Avräkning med statsverket</i>			
Avräkning med statsverket	13	<u>-7 582</u>	<u>-3 608</u>
<i>Summa</i>		<i>-7 582</i>	<i>-3 608</i>
<i>Kassa och bank</i>			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		<u>13 715</u>	<u>9 790</u>
<i>Summa</i>		<i>13 715</i>	<i>9 790</i>
<i>SUMMA TILLGÅNGAR</i>		<i>10 673</i>	<i>11 898</i>

<i>(tkr)</i>	<i>Not</i>	<i>2014-12-31</i>	<i>2013-12-31</i>
<i>KAPITAL OCH SKULDER</i>			
<i>Myndighetskapital</i>	14		
Balanserad kapitalförändring		0	0
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		0	0
<i>Summa</i>		<u>0</u>	<u>0</u>
<i>Avsättningar</i>			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelse	15	100	146
Övriga avsättningar	16	381	295
<i>Summa</i>		<u>481</u>	<u>441</u>
<i>Skulder m.m.</i>			
Lån i Riksgäldskontoret	17	2 183	3 190
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	18	1 687	2 876
Leverantörsskulder		1 381	1 076
Övriga kortfristiga skulder	19	803	760
<i>Summa</i>		<u>6 054</u>	<u>7 903</u>
<i>Periodavgränsningsposter</i>			
Upplupna kostnader	20	3 351	3 314
Oförbrukade bidrag	21	787	241
<i>Summa</i>		<u>4 138</u>	<u>3 555</u>
<i>SUMMA KAPITAL OCH SKULDER</i>		<i>10 673</i>	<i>11 898</i>

10.3 Redovisning mot anslag

<i>Anslag (tkr)</i>		<i>Ingående över- förings- belopp</i>	<i>Årets tilldelning enligt regler- ingsbrev</i>	<i>Indrag- ning</i>	<i>Totalt disponi- belt belopp</i>	<i>Utgifter</i>	<i>Utgående över- förings- belopp</i>
	<i>Not</i>						
Uo 10 2:2 Ramanslag ap.1 Inspektionen för Socialförsäkringen	22	3 608	66 849	-1 651	68 806	-61 223	7 582
<i>Summa</i>		<i>3 608</i>	<i>66 849</i>	<i>-1 651</i>	<i>68 806</i>	<i>-61 223</i>	<i>7 582</i>

10.4 Tilläggsupplysningar

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

ISF:s bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt Ekonomistyrningsverkets (ESV) föreskrifter och allmänna råd till denna. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna. Gjorda undantag från förordningen redovisas sist i tilläggsupplysningarna.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § Förordning om myndigheters bokföring tillämpar myndigheten brytdagen den 5 januari. Brytdagen föregående år var den 3 januari. Efter brytdagen har fakturor överstigande 25 000 kr bokförts som periodavgränsningsposter.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas egenutvecklade dataprogram, förvärvade licenser och rättigheter samt maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 20 000 kr och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår till lägst tre år. Beloppsgränsen för förbättringsutgifter på annans fastighet är 100 000 kr. Avskrivningstiden för förbättringsutgifter på annans fastighet uppgår till högst den återstående giltighetstiden på hyreskontraktet, dock lägst tre år. Avskrivning sker enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad tillgången tas i bruk.

Tillämpade avskrivningstider

4 år	Bärbara datorer och kringutrustning
5 år	Datorer och kringutrustning
	Maskiner och tekniska anläggningar
	Övriga kontorsmaskiner
	Egenutvecklade systemstöd, licenser och rättigheter
3 - 6 år	Förbättringsutgifter på annans fastighet
10 år	Inredningsinventarier

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till det belopp som de efter individuell prövning beräknas bli betalda.

Skulder

Skulderna har tagits upp till nominellt belopp.

Ersättningar och andra förmåner

<i>Ledamöter i insynsrådet / andra styrelseuppdrag</i>	Ersättning
<u>Ulrik von Essen</u> Stiftelsen Fakultetskurser – styrelseledamot	2
<u>Ann-Catrin Lofvars (t.o.m. 2014-10-08)</u> Inga uppdrag	2
<u>Eskil Wadensjö</u> Inga uppdrag	3
<u>Irene Wennemo (t.o.m. 2014-10-29)</u> Magelhusen AB – styrelseledamot	1
<u>Solveig Zander</u> Länsstyrelsen i Uppsala Län - ledamot i insynsrådet	2
<i>Ledande befattningshavare / styrelseuppdrag</i>	Lön
<u>Generaldirektör Per Molander</u> Nobelmuseet – styrelseledamot (t.o.m. våren 2014) Arbor AB – VD och styrelseordförande Sieps - ledamot i insynsrådet Inga förmåner som avviker från allmänna avtal.	1 026

Anställdas sjukfrånvaro

Uppgifter om sjukfrånvaro, se under avsnittet 9.4 Arbetsmiljö och hälsa.
Undantag från regelverket beskrivs nedan.

Undantag från regelverket

ISF har gjort följande undantag från förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Sjukfrånvaro

Enligt 7 kap. 3 § förordningen ska myndigheten lämna uppgifter om sjukfrånvaro för grupper om inte antalet anställda i gruppen är högst tio eller om uppgiften kan hänföras till en enskild individ.

Eftersom sjukfrånvaron för ISF kan hänföras till en enskild individ, lämnas inte jämförelsetal om sjukfrånvaro om 60 dagar sammanhängande eller mer. Sjukfrånvaro för gruppen upp till 29 år anges inte då antalet personer är lägre än tio personer.

10.5 Noter

<i>Resultaträkning (tkr)</i>		<i>2014</i>	<i>2013</i>
Not 1	<i>Intäkter av avgifter och andra ersättningar</i>		
	Reavinst vid försäljning av utrangerade anläggningstillgångar	0	10
	<i>Summa</i>	<u>0</u>	<u>10</u>
Not 2	<i>Finansiella intäkter</i>		
	Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	44	84
	<i>Summa</i>	<u>44</u>	<u>84</u>
Not 3	<i>Kostnader för personal</i>		
	Lönekostnader (exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	28 881	27 988
	Kostnader för sociala avgifter	15 776	15 231
	Övriga kostnader för personal	<u>1 418</u>	<u>1 170</u>
	<i>Summa</i>	<u>46 075</u>	<u>44 389</u>
Not 4	<i>Övriga driftkostnader</i>		
	Reparationer och underhåll	111	201
	Resor, representation och information	143	290
	Köp av varor	642	801
	Köp av tjänster	<u>8 624</u>	<u>12 006</u>
	<i>Summa</i>	<u>9 520</u>	<u>13 298</u>
	Jämförelsetal för 2013 har fördelats på fler kategorier. Under 2013 köpte ISF fler konsulttjänster, bland annat från Ekonomistyrningsverket, Karlstad universitet, Karolinska institutet och Stockholms universitet.		
Not 5	<i>Finansiella kostnader</i>		
	Ränta på lån i Riksgäldskontoret	15	34
	Övriga finansiella kostnader	<u>2</u>	<u>4</u>
	<i>Summa</i>	<u>17</u>	<u>38</u>
Not 6	<i>Lämnade bidrag</i>		
	Lämnade bidrag till statliga myndigheter	<u>860</u>	<u>0</u>
	<i>Summa</i>	<u>860</u>	<u>0</u>

ISF genomför en studie i samarbete med Kungliga tekniska högskolan och Stockholms universitet och under 2014 har ISF lämnat bidrag till Kungliga tekniska högskolan. Bidraget är finansierat med medel från Vinnova.

<i>Balansräkning (tkr)</i>		2014-12-31	2013-12-31
Not 7	<i>Balanserade utgifter för utveckling</i>		
	Ingående anskaffningsvärde	209	209
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<u>209</u>	<u>209</u>
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-188	-146
	Årets avskrivningar	-21	-42
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<u>-209</u>	<u>-188</u>
	<i>Utgående bokfört värde</i>	0	21
Not 8	<i>Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar</i>		
	Ingående anskaffningsvärde	765	740
	Årets anskaffningar	0	25
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<u>765</u>	<u>765</u>
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-481	-330
	Årets avskrivningar	-140	-151
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<u>-621</u>	<u>-481</u>
	<i>Utgående bokfört värde</i>	144	284
Not 9	<i>Förbättringsutgifter på annans fastighet</i>		
	Ingående anskaffningsvärde	1 266	563
	Årets anskaffningar	0	703
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<u>1 266</u>	<u>1 266</u>
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-535	-283
	Årets avskrivningar	-310	-252
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<u>-844</u>	<u>-535</u>
	<i>Utgående bokfört värde</i>	421	731
Not 10	<i>Maskiner, inventarier, installationer m.m.</i>		
	Ingående anskaffningsvärde	4 637	4 378
	Årets anskaffningar	0	375
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	0	-116
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<u>4 637</u>	<u>4 637</u>
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-2 483	-1 886
	Årets avskrivningar	-536	-700
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	0	103
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<u>-3 019</u>	<u>-2 483</u>
	<i>Utgående bokfört värde</i>	1 618	2 154
Not 11	<i>Fordringar hos andra myndigheter</i>		
	Fordran ingående mervärdesskatt	624	568
	<i>Summa</i>	<u>624</u>	<u>568</u>

<i>Balansräkning (tkr)</i>		<i>2014-12-31</i>	<i>2013-12-31</i>
Not 12	<i>Förutbetalda kostnader</i>		
	Förutbetalda hyreskostnader	1 127	1 129
	Förutbetald kostnad outsourcing server	350	350
	Övriga förutbetalda kostnader	255	479
	<i>Summa</i>	<u>1 732</u>	<u>1 958</u>
Not 13	<i>Avräkning med statsverket</i>		
	<i>Anslag i räntebärande flöde</i>		
	Ingående balans	-3 608	-7 709
	Redovisat mot anslag	61 223	63 559
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-66 849	-65 218
	Återbetalning av anslagsmedel	1 651	5 761
	<i>Skulder avseende anslag i räntebärande flöde</i>	<u>-7 582</u>	<u>-3 608</u>
	<i>Summa Avräkning med statsverket</i>	-7 582	-3 608
Not 14	<i>Myndighetskapital</i>		
	Myndighetskapital saknas och därför redovisas inte någon specifikationstabell.		
Not 15	<i>Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser</i>		
	Ingående avsättning	146	229
	Årets pensionskostnad	68	6
	Årets pensionsutbetalningar	-114	-89
	<i>Utgående avsättning</i>	<u>100</u>	<u>146</u>
Not 16	<i>Övriga avsättningar</i>		
	<i>Kompetensväxlings- och kompetensutvecklingsåtgärder</i>		
	Ingående balans	295	212
	Årets förändring	86	83
	<i>Utgående balans</i>	<u>381</u>	<u>295</u>
	ISF planerar att utnyttja trygghetsmedel vid 2 arrangemang under 2015. Arrangemangen kommer att ses som kompetensutveckling, där en gästföreläsare kommer att bjudas in. Båda arrangemangen kommer totalt att uppgå till cirka 18 000 kronor.		
Not 17	<i>Lån i Riksgäldskontoret</i>		
	Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar.		
	Ingående balans	3 190	3 172
	Under året nyupptagna lån	0	1 175
	Årets amorteringar	-1 007	-1 157
	<i>Utgående balans</i>	<u>2 183</u>	<u>3 190</u>
	Beviljad låneram enligt regleringsbrev	12 000	12 000

<i>Balansräkning (tkr)</i>		<i>2014-12-31</i>	<i>2013-12-31</i>
Not 18	<i>Kortfristiga skulder till andra myndigheter</i>		
	Arbetsgivaravgifter	788	743
	Leverantörsskulder andra myndigheter	899	2 134
	<i>Summa</i>	<u>1 687</u>	<u>2 876</u>
Not 19	<i>Övriga kortfristiga skulder</i>		
	Personalens källskatt	803	760
	Övriga kortfristiga skulder till personalen	1	0
	<i>Summa</i>	<u>803</u>	<u>760</u>
Not 20	<i>Upplupna kostnader</i>		
	Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	2 752	2 537
	Övriga upplupna löner inklusive sociala avgifter	0	49
	Övriga upplupna kostnader	599	728
	<i>Summa</i>	<u>3 351</u>	<u>3 314</u>
Not 21	<i>Oförbrukade bidrag</i>		
	Bidrag som erhållits från annan statlig myndighet varav som förväntas tas i anspråk:	787	241
	<i>Inom tre månader</i>	0	241
	<i>Mer än tre månader till ett år</i>	200	0
	<i>Mer än ett år till tre år</i>	587	0
	<i>Summa</i>	<u>787</u>	<u>241</u>

Anslagsredovisning

- Not 22 *Uo 10 2:2 ap 1 Inspektionen för socialförsäkringen (ramanslag)*
Enligt regleringsbrevet disponerar ISF en anslagskredit på 2 005 tkr.

ISF får disponera 1 957 tkr av det ingående överföringsbeloppet, det vill säga 3 procent av föregående års tilldelning 65 218 tkr enligt regleringsbrevet. Anslaget är räntebärande.

11 Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2014	2013	2012	2011	2010
<i>Låneram Riksgäldskontoret</i>					
Beviljad	12 000	12 000	15 000	20 000	20 000
Utnyttjad	2 183	3 190	3 172	4 043	4 525
<i>Kontokrediter Riksgäldskontoret</i>					
Beviljad	6 685	6 522	6 495	6 435	5 189
Maximalt utnyttjad	0	0	0	0	0
<i>Räntekonto Riksgäldskontoret</i>					
Ränteintäkter	44	84	160	220	74
Räntekostnader	0	0	0	0	0
<i>Avgiftsintäkter</i>					
<i>Avgiftsintäkter som disponeras</i>					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	0	0	0	0	0
Övriga avgiftsintäkter	0	10	0	50	65
<i>Anslagskredit</i>					
Beviljad	2 005	1 957	1 949	1 929	1 557
Utnyttjad	0	0	0	0	0
<i>Anslag</i>					
<i>Ramanslag</i>					
Anslagssparande	7 582	3 608	7 709	13 626	15 571
varav intecknat	0	0	0	0	0
<i>Bemyndiganden</i>			Ej tillämpligt		
<i>Personal</i>					
Antalet årsarbetskrafter (st)	51	49	47	43	29
Medelantalet anställda (st)	53	52	51	49	31
<i>Driftkostnad per årsarbetskraft</i>	1 181	1 275	1 237	1 178	1 284
<i>Kapitalförändring</i>					
Årets	0	0	0	0	0
Balanserad	0	0	0	0	0

Undertecknande av årsredovisning

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 20 februari 2015

Per Molander
Generaldirektör

